

**UNIVERZITA PARDUBICE
FAKULTA FILOZOFICKÁ**

**Good girls go to heaven, bad girls go to London?
Role metropole na osobní život studentek elitní
vysoké školy**

Pavel Nekoránek

**Bakalářská práce
2012**

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Pavel Nekoranec**
Osobní číslo: **H09109**
Studijní program: **B6703 Sociologie**
Studijní obor: **Sociální antropologie**
Název tématu: **Good girls go to heaven, bad girls go to London? Role metro-
pole na osobní život studentek elitní vysoké školy**
Zadávající katedra: **Katedra sociálních věd**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem mé práce je pochopit, jakou roli hraje metropole v životě afrických dívek. K uchopení tématu mi pomůže odborná literatura na dané téma a kvalitativní metodologický výzkum (polostrukturované rozhovory, snowball technic apod.). Student vypracuje práci dle následující osnovy: 1. Úvod 2. Metodologie 3. Teoretický kontext 4. Vliv metropole a odlišné kultury 5. Vztah s rodinou 6. Závěr

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

BUCHOLTZ, Mary. Youth and Cultural Practice. Annual Review of Anthropology. 2002, 31, s. 525-552. DUNN, Paul; SHOME, Anamitra. Cultural Crossvergence and Social Desirability Bias: Ethical Evaluations by Chinese and Canadian Business Students. Journal of Business Ethics. 2009, 85, s. 527-543. GOFFMAN, Erving. Všichni hrajeme divadlo. 4. Praha : Studia Ypsilon, 2000. 248 s. ISBN 8090248241. CHRISTIAN, Mark. Journal of Black Studies. 1. New York : Sage Publications, Inc., 2005. The Politics of Black Presence in Britain and Black Male Exclusion in the British Education System, s. 327-346. CHRISTIAN, Mark. Black identity in the 20th century: Expressions of the US and UK African Diaspora, 2002. London: Hansib. MITCHELL, Katharyne. Transactions of the Institute of British Geographers.. London : Blackwell Publishing, 2003. Educating the national citizen in neoliberal times: from the multicultural self to the strategic cosmopolitan, s. 387-403. RAMSAY, Sheryl; JONES, Elizabeth; BARKER, Michelle. Relationship between Adjustment and Support Types: Young and Mature-Aged Local and International First Year University Students. Higher Education. 2007, 54, s. 247-265. RASCHIO, Richard A. Integrative Activities for the Study-Abroad Setting. Hispania. 2001, 84, s. 534-541. SILVERMAN, David. Ako robiť kvalitatívny výskum. Bratislava : Ikar - Pegas, 2005. 327 s. ISBN 8055109044. WALVIN, James. Transatlantic slavery: A gainst human dignity. 2. Liverpool : National Museum Liverpool, 2005. Black people in Britain. In A. Tibbies(Ed.), s. 83-86.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Tereza Hyánková, Ph.D.

Katedra sociálních věd

Datum zadání bakalářské práce:

30. dubna 2011

Termín odevzdání bakalářské práce:

31. března 2012

prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.

děkan

L.S.

University of Pardubice
532 16 Pardubice, Czech Republic

Mgr. Zbyněk Andř, Ph.D.

vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2011

Prohlášení autora

Tuto práci jsem vypracoval samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využil, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byl jsem seznámen s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 23. 3. 2012

Pavel Nekoránek

Poděkování

„...jestliže budeme čekat na okamžik, kdy všechno, absolutně všechno, bude ideální, pak nikdy nezačneme.“

- Ivan Turgenev -

Velice rád bych touto cestou poděkoval své vedoucí bakalářské práce Mgr. Tereze Hyánkové, Ph.D. za její rady, motivaci a hlavně čas, který mi za poslední rok věnovala. Bez její pomoci, bych snad nikdy tuto práci nedokončil.

Dále chci poděkovat doc. PhDr. Oldřichu Kašparovi, CSc., který při semináři k bakalářské práci trpělivě odpovídal na mé časté dotazy.

V neposlední řadě děkuji všem respondentům, kteří mi poskytli potřebné informace. Zejména pak své informátorce za poskytnutí možnosti výzkumu v zahraničí a svému kolegovi a blízkému příteli za jeho podporu v terénu a pomoc při realizaci práce.

Děkuji

Název:

Good girls go to heaven, bad girls go to London?

Role metropole na osobní život studentek elitní vysoké školy

Anotace:

Práce se věnuje tématu integrace mezinárodních studentů v zahraničí, vymezené skupinou afrických studentek na elitní vysoké škole ve Velké Británii. Cílem práce je analyzovat na změny v osobním životě, způsobené pobytem v zahraničí, zjistit, jakou roli v tomto případě zaujímá domov a rodina. Dále se práce věnuje podobě a důležitosti integrace a faktory, které ji determinují. Zásadní je pak význam kosmopolitismu v takovém prostředí. Jedná se o kvalitativní výzkum, založený na vlastním terénním výzkumu v Regent's College v Londýně.

Klíčová slova:

integrace, migrace, transnacionalismus, kosmopolitismus, mezinárodní studenti

Title:

Good Girls Go to Heaven, Bad Girls Go to London?

Urban Influence on the Personal Life of Elite University Students

Annotation:

The thesis deals with integration of international students in foreign countries, focused at group of the African students at elite university in the Great Britain. The aim of the work is to analyze the changes in their personal life, caused by living abroad, and discover the influence of their home country and family. Further deals with the importance of integration and factors that determine it. Important is also the cosmopolitanism in this background. This is a qualitative research, based on own field research in Regent's College at London.

Key words:

integration, migration, transnationalism, cosmopolitanism, international students

OBSAH

ÚVOD.....	9
1 SPECIFIKACE TERÉNU A METODOLOGIE	11
1.1 Použité metody	11
1.2 Specifikace lokality	13
1.2.1 Velká Británie a Londýn.....	13
1.2.2 Regent's College	14
1.3 Respondenti.....	15
1.3.1 Informátorka a kolega	15
1.3.2 Hlavní respondenti.....	16
1.3.3 Ostatní	17
1.4 Etika.....	17
2 ROLE METROPOLE A DOMOVA	18
2.1 Domov	19
2.2 Zahraničí.....	22
2.2.1 Status v zahraničí.....	23
2.2.2 Vztahy	24
2.3 Hovory domů.....	27
2.4 Shrnutí.....	28
3 INTEGRACE VE ŠKOLE	30
3.1 Nutnost?.....	31
3.2 Vymezení skupiny.....	34
3.2.1 One of us.....	34
3.3 Sociální prostor a habitus v Regent's College.....	38
3.4 Shrnutí.....	39
4 COSMOPOLITNÍ MLÁDEŽ.....	41
4.1 Etnicita	41
4.1.1 No label	42

4.1.2 Funkce a status etnicity	44
4.2 Kosmopolitismus.....	45
4.2.1 Od etnicity ke kosmopolitismu	47
4.2.2 Cosmopolitní mládež.....	49
4.3 Shrnutí.....	50
ZÁVĚR	51
BIBLIOGRAFIE.....	53

ÚVOD

Počet univerzit a vysokých škol, které se zaměřují na mezinárodní studenty, roste každým rokem po celém světě. Mnoho autorů se shoduje, že se jedná o důsledek reformy školství, kdy příliv studentů z cizích zemí představuje zisk a prestiž pro každou podobnou instituci, ať už z veřejné či soukromé sféry (Barron 2010). Univerzity tímto způsobem vytvářejí zcela nové sociální prostory, kde se každý den střetávají desítky, stovky či tisíce jedinců, kteří se od sebe z různých důvodů liší, a vzniká zde nové prostředí.

Prvním impulsem k realizaci tohoto výzkumu byly historky z londýnské univerzity, kde studuje má kamarádka a nynější informátorka. Příběhy a popis prostředí mezinárodní vysoké školy pro mě byly natolik atraktivní, že jsem se rozhodl pro výzkum právě na Regent's College.

Aby student na podobné univerzitě mohl fungovat v rovině akademické, ale i osobní, je pro něj nejdůležitější jeho integrace na půdě školy (Sovic 2009). Ta spočívá často ve vytvoření skupiny jedinců, které pojí jakýsi společný rys nebo zájem.

Právě integrace a její podoby na mezinárodní škole jsou stěžejním tématem celého výzkumu. Vzhledem k tomu, že má informátorka se během studia úspěšně integrovala a hrdě se hlásí jako členka specifické skupiny, kterou místní studenti označují za skupinu „Afričanek“, rozhodl jsem se nahlížet na téma z perspektivy této skupiny v prostředí Regent's College.

Název mé práce vychází z nápisu: „Good Girls go to heaven, Bad Girls go to London“, tedy volně přeloženo jako „Hodné holky jsou do nebe, ty zlobivé jdou do Londýna“. Tento název jsem poprvé viděl v obchodě se suvenýry při své první návštěvě Londýna a vzpomněl jsem si na něj při úvaze nad charakterem mého výzkumu. Studium v zahraničí je spojené s mnoha faktory, které sdílí drtivá většina mezinárodních studentů. Tím základním je oddělení se od vzorců a norem souvisejících z předchozích zkušeností z prostředí domova (Ramsay 2007). Je tak důležité si uvědomit, jak status mezinárodního studenta determinuje samotného jedince ve vztahu ke „starému životu“ doma, k „novému životu“ v zahraničí apod. Z toho důvodu jsem k názvu přidal otazník, který tak evokuje otázku, zda život v Londýně skutečně přitahuje pouze „zlobivé holky“ či ne.

Jaký cíl jsem si tedy vytyčil pro svůj výzkum? Tato práce je pro lepší orientaci rozdělena do 4 kapitol, kdy každá zaujímá své vlastní téma a funkci tak, aby výsledek působil komplexně a srozumitelně.

Úkolem první kapitoly je uvést výzkum do základních souvislostí. Představuje záměry a použitou metodologii, vysvětluje výběr respondentů, lokality a dále se věnuje etice výzkumu a vytyčuje výzkumné otázky.

Druhá kapitola má za cíl poukázat na společné znaky prostředí, ze kterého respondentky pocházejí, na motivy k jejich studiu v zahraničí a na roli, kterou zaujímají jako migranti ve Velké Británii. Kapitola odpovídá na dvě výzkumné otázky a to na otázku: „*Jak významná je role migrace ve změně osobního života dívek?*“ a dále na: „*Liší se způsob seznamování a průběh vztahů od toho v jejich domově?*“. Svoji podstatou a závěry kapitola navazuje tématem na tu následující.

Ve třetí kapitole se přímo věnuji studiu a integraci na Regent's College. V první řadě se skrze odbornou literaturu týkající se integrace mezinárodních studentů snažím nalézt základní specifické faktory, které integraci v těchto institucích výrazně ovlivňují, a dále odborné poznatky porovnávám s výsledky vlastního výzkumu. Tímto způsobem má kapitola odpovědět na výzkumnou otázku: „*Existují prostředky, které zjednodušují integraci mezi studenty na univerzitě?*“. Skrze téma integrace vyplývá, že s Regent's College a s dalšími vlivy, které v zahraničí působí na mé respondentky, je spojen pojem kosmopolitismus. Přesně tak se jmenuje poslední kapitola výzkumu.

Kosmopolitismus se ukázal jako důležitá součást života respondentek. Na to, do jaké míry důležitou součástí je, má odpovědět poslední výzkumná otázka, která zní takto: „*Jak ovlivnil život respondentek v zahraničí interpretaci a pojetí jejich etnicity?*“.

Domnívám se, že k přihlédnutí k současné situaci v České republice, kdy je na vysoké školství vytvářen určitý tlak formou přicházejících reforem a nedostatku financí, existuje vysoká šance, že se může tato země v blízké budoucnosti připojit k celosvětovému trendu internacionalizace vysokého školství. V tu chvíli bude už s předstihem tato práce připravena v modrých deskách ve stříbrném písmu k dispozici v archívu místní univerzitní knihovny.

1 SPECIFIKACE TERÉNU A METODOLOGIE

K úspěšné realizaci výzkumu bylo nutné se důkladně věnovat metodologii. Pro lepší orientaci jsem těžil z metodologické literatury D. Silvermana a H. R. Bernarda, protože vzhledem k charakteru výzkumu jsem se rozhodl pro metody kvalitativního výzkumu, které vyžadují důkladnější přístup k tématu. Dále jsem se zaměřil na specifika lokality výzkumu, na správný výběr klíčových respondentů a zvážil možná etická dilemata. Cílem této kapitoly je poukázat na použité metody ve výzkumu, přímo v textu vlastního výzkumu jsem u důležitých situacích uvedl, z jakého důvodu jsem danou metodu použil a zda byla přínosná.

1.1 Použité metody

V lokalitě výzkumu, tedy v Londýně, jsem měl možnost měsíc zdarma bydlet v bytě mé informátorky téměř naproti Regent's Parku. Díky tomu jsem se mohl rychle přizpůsobit osobnímu programu respondentek a zároveň také formou pozorování zjistit, jaké výhody daná lokalita má a co respondentkám nabízí.

Možnost pobytu v Londýně jsem využil k seznámení se s respondentkami. Prioritou bylo vytvoření dobrého dojmu tak, abych mohl ve výzkumu pokračovat i mimo tuto lokalitu. Díky mé informátorce jsem získal poměrně rychle důvěru respondentek a mohl se tak posunout ve výzkumu dál. Výhoda pohybu ve zkoumané lokalitě spočívala v tom, že jsem mohl pomocí metody focus group zkoumat mé respondentky přímo ve skupině. Metodu jsem použil u témat, u kterých byla reakce a interakce respondentek přínosná. Vzhledem k tomu, že klíčová informátorka je přítelkyně respondentek, neměl jsem v úmyslu, aby můj pobyt zde působil jako výsledek. Proto jsem v přítomnosti respondentek využíval spíše metody volných rozhovorů a určitá témata nenápadnou formou zmínil a čekal na odpověď, popřípadě reakci. Tato metoda „vyčkávání“ se u mnoha témat ukázala jako nebývale přínosná a získal jsem tak bezprostřední výpovědi.

Jak jsem již zmínil, využíval jsem také metodu pozorování, mezi kterou patří i zúčastněné pozorování. To se ukázalo výhodné ve chvílích, kdy jsme byli já, kolega a informátorka pozváni na společný výlet či jinou společnou aktivitu respondentek. Nejčastěji se jednalo o návštěvy místních kaváren barů, nočních klubů apod. Ovšem je nutné zmínit fakt, že tato metoda v určitých situacích odhalila velké rozdíly mezi mnou a respondentkami. Například vyhlášené noční kluby v okolí Piccadilly Circus požadují

pro muže formální oblečení včetně bot¹, proto jsme se s kolegou do mnoha podobných zařízení ani nedostali a narušili jsme tak respondentkám program.

Internet

Charakter mého výzkumu mi také umožnil plně využít výhod práce přes internet. H. R. Bernard o internetu mluví velmi pozitivně. Tvrdí, že díky internetu může výzkum pokračovat i mimo výlety do terénu. Také se tím podle něj výzkumníkovi zpřístupní i jinak nedostupné skupiny lidí (Bernard 2006: s. 254-255). V mém případě lokalita terénu představuje 1,3 tisíce kilometrů vzdálený Londýn. Nespornou výhodou je věk respondentek, a tím spojená jejich každodenní činnost na internetu. Další výhodou tvoří smartphony, díky nimž může být uživatel, v tomto případě uživatelka, online 24 hodin denně. Tak jsem mohl dle potřeby kontaktovat kteroukoli respondentku téměř okamžitě.

Pro výzkum pomocí internetu jsem využíval zejména peer-to-peer program² Skype, který umožňuje internetové telefonování, videohovory a konference, a samozřejmě Instant messaging, tedy chat. U Skypu jsem využíval zejména videohovory s jednotlivými respondentkami na delší rozhovory. Po návratu do České republiky jsem pro první podobné rozhovory užíval zejména biografickou metodu, kdy mě zajímala osobní historie respondentek, na kterou nebyl doposud prostor. U této metody je potřeba si uvědomit, že jde o vyprávění historie z perspektivy respondenta (Edgar 2004: s. 12-41). Pokud to bylo možné, snažil jsem se tato data verifikovat srovnáním ostatních dat, popřípadě po konzultaci s klíčovou informátorkou.

Pro doplnění informací k výzkumu jsem využíval zpráv na facebooku, kdy mi v polostrukturovaném dialogu respondentky odpovídaly na doplňkové otázky, které jsem potřeboval ke zpřesnění informací. Samotné profily respondentek na facebook.com se ukázaly jako užitečné při pozorování a zjišťování nových informací.

Validita a reliabilita dat

Základním faktem výzkumu je skutečnost, že se z velké části jedná o pohled respondentek na dané téma. Jedná se tedy o érickou rovinu výzkumu, a to zvláště v situacích, kdy jsem neměl prostředky či možnost ověřit výpovědi jiným způsobem.

---

¹ Viz <http://www.forbiddenlondon.com/london-clubs/dress-code-for-london-club/>.

² Peer-to-peer, v překladu "rovný s rovným", nebo také P2P nebo klient-klient je označení typu počítačových sítí, kdy spolu komunikují jednotliví uživatelé.

V případech, které se týkají domova, jsem se proto musel spolehnout na pravdivost výpovědí respondentek. Právě výzkum, který trval téměř rok a s ním spojené volné a polostrukturované rozhovory, vytvořil mezi mnou a respondentkami určitou úroveň důvěry. Pokud se jedná o výpovědi týkající se skupiny či Regent's College, měl jsem několik možností k ověření. První bylo srovnání výpovědi s ostatními respondentkami, popřípadě se samotnou informátorkou.

Záznam dat

Jak píše V. Soukup: „*Běžnou součástí výbavy každého terénního antropologa je dnes kamera, fotoaparát, diktafon a tužka s papírem.*“ (Soukup 2004: s. 22). Tyto prostředky jsem se snažil použít i ve svém výzkumu. Přesto jsem kvůli snaze o anonymitu respondentů výsledná data pořízená fotoaparátem a kamerou v této práci nepoužil. Nejlepším prostředkem pro záznam rozhovorů a dat byl diktafon, pro další postřehy z pozorování tužka s papírem, popřípadě zápis do počítače.

1.2 Specifikace lokality

1.2.1 Velká Británie a Londýn

Multikulturalismus v Británii

Při vlastním výzkumu jsem musel vzít v potaz multikulturní charakter Velké Británie. T. H. Eriksen definuje multikulturalismus: „... *jako doktrínu, která tvrdí, že samostatné etnické skupiny mají právo se kulturně lišit od většinové společnosti, stejně jako má většina právo na svou kulturu.*“ (Eriksen 2008: s. 58). Multikulturalismus tak přináší pro mé respondentky snadnější vstup do takové země. Více se o tomto tématu budu zmiňovat v následující kapitole. G. Sartori, věnující se stejnému tématu, upozorňuje na koloniální historii Velké Británie, díky níž se stala multikulturní koncepcí zcela přirozenou. Tímto způsobem podle něj Británii hrozí, že přijde o svoji vlastní identitu (Sartori 2005: s. 71). Oba autoři varují, že z multikulturalismu může vzejít i kolize a dezintegrace, která tak ovlivňuje i pobyt cizinců v takové zemi.

Londýn

Určitá forma dezintegrace je patrná například v hlavním městě Londýně, lokalitě mého výzkumu. Mapa města by se dala relativně snadno rozdělit na čtvrti dle

určitých skupin například na základě etnika, tak, jak to udělal například britský deník *The Guardian*³. Z podobných důvodů je nutné brát v úvahu urbánní charakter Londýna. Jak tvrdí E. Eames ve své knize, je nutné pohlížet na město z několika perspektiv a uvědomit si, jak město ovlivňuje terén i zkoumané respondenty (Eames 1977: s.3-70).

Podobný pohled mi ukázal, že části Londýna a jednotlivé čtvrti se od sebe více či méně liší. Regent's College se nachází přímo v centru metropole, kde žijí i mé respondentky. Z jejich výpovědí i vlastního pozorování se centrum města výrazně liší od vzdálenějších čtvrtí. To ovlivňuje například výše nájemného a s tím i další vysoké nároky na život. Centrum města je specifické spíše svým kosmopolitním duchem, který je zapříčiněn vysokou koncentrací migrantů a cizinců. Podle statistik se v centru Londýna nachází pouze necelá polovina původních obyvatel Velké Británie (ONS 2001). Kosmopolitismu je podrobněji věnována celá čtvrtá kapitola.

1.2.2 Regent's College

Kampus Regent's College se nachází přímo v Regent's Parku v centru Londýna a svou rozlohou patří mezi největší komplex v blízkém okolí. Regent's College jako taková je rozdělena na několik částí: European Business School, Regent's American College, Regent's Business, School of Psychotherapy and Counselling Psychology, Webster Graduate School, London School of Film, Media & Performance a Internexus English Language School, které tvoří dohromady jednu instituci.

Pro můj výzkum je nejdůležitější právě Regent's American College⁴, ta tento název nese od roku 2007. Specifická je zejména tím, že se oficiálně jedná o londýnský kampus St. Louiské Websterovy Univerzity ve Spojených státech. To znamená, že se zde jedná o americký liberální způsob vzdělání a studenti získají americký vysokoškolský titul Websterovy Univerzity, která má svoji tradici již od roku 1915.

Pro Regent's College je typické, že zde studuje až 90 % mezinárodních studentů. Přímo Regent's American College má studenty složené zejména ze zemí Blízkého východu, USA, Asie a Východní Evropy, jen na Regent's American College se nachází 400 studentů z až 65 zemí světa (Regent's College 2011). Vzhledem k vysokému školnému⁵, se jedná o studenty s vysokým finančním zázemím. Tímto charakterem se Regent's College výrazně odlišuje od ostatních vysokých škol

---

³ Viz <http://www.guardian.co.uk/flash/0,5860,1398066,00.html>.

⁴ Viz http://www.bacl.ac.uk/about_racl.aspx.

⁵ Školné nelze prominout ani formou stipendií.

a univerzit ve Velké Británii, kde není zastoupení mezinárodních studentů tak výrazné a nejedná se o „americkou“ univerzitu.

1.3 Respondenti

1.3.1 Informátorka a kolega

Klíčová informátorka

H. R. Bernard ve své metodologii popisuje ideálního klíčového informátora jako jedince, kterému můžete věřit a snadno vás zavede do terénu, chápe vaše záměry a chce výzkumníkovi pomoci. Důraz klade na výběr informátora a to z prozaického důvodu - může vám lhát (Bernard 2006: s. 186-209).

Má klíčová informátorka je pro můj výzkum ideální a důvěryhodný zdroj informací. Jedná se o moji 23letou bývalou spolužačku ze střední školy, se kterou se přátelím mnoho let. Po střední škole se rozhodla studovat v zahraničí a vybrala si právě Regent's College v Londýně, kde studuje obor mezinárodní vztahy. Její vyprávění o této vysoké škole a příhody týkající se jejich přátel zde, mě přivedlo k realizaci výzkumu. Díky ní jsem měl příležitost navštívit Londýn a seznámit se s respondentkami. Tím, že jsem znal jejich blízkou přítelkyni, jsem si získal snáze jejich důvěru. Tu jsem ocenil zejména ve chvíli, kdy se mi z osobních důvodů nemohla informátorka při pobytu v Londýně věnovat. Další její důležitá role spočívala v průběžné verifikaci dat výzkumu a někdy také v překladu výpovědí respondentek.

Vzhledem k jejímu přání se o své klíčové informátorce zmiňuji pouze jako o „informátorce“ a nenazývám ji jménem.

Kolega

Zároveň s mým výzkumem v Londýně probíhal výzkum mého kolegy a kamaráda ze sociální antropologie. To se ukázalo jako výhoda zejména v kritických situacích v obou výzkumech. Role kolegy tak pro mě a můj výzkum představovala hlavně podporu a jiný úhel pohledu, oproti klíčové informátorce, kterou lze jako studentku Regent's College a přítelkyni respondentek, považovat za „insidera“.

1.3.2 Hlavní respondenti

Jako klíčové respondenty mého výzkumu považuji studentky Regent's College afrického původu, které na této škole tvoří specifickou skupinu „Afričanek“⁶. Pro lepší orientaci v textu, uvádím respondentkami zvolené křestní jméno a jejich zemi původu. Jedná se celkem o skupinu sedmi následujících respondentek:

Aysha Bello pochází z města Kano v Nigérii a je jí 24 let. V Londýně studuje už 4 roky obor ekonomického zaměření. V současné době žije v centru města spolu se svojí sestřenicí Fatimou a nemá přítele. Angličtina patří mezi její rodné jazyky.

Fatima Bello, stejně jako její sestřenice Aysha, pochází z Kana v Nigérii a je jí 21 let. V Londýně studuje 2 roky obor ekonomika se zaměřením na mezinárodní obchod. Bydlí se svojí sestřenicí a nemá vážný vztah. Angličtina patří mezi její rodné jazyky, zároveň umí výborně španělský jazyk.

Tsion Dagneu pochází z hlavního města Etiopie, Addis Abbeby a je jí 25 let. Jde o nejstarší z respondentek. V Londýně studuje magisterský obor mediálních studií. Bydlí sama v bytě téměř naproti Regent's Parku, během výzkumu procházela rozchodem. Od raného věku studuje anglický a francouzský jazyk. Podle vlastních slov říká: „... *nemám etiopskej přízvuk*“.

Regina Mbewe pochází z města Hermanus z Jihoafrické republiky a je jí 20 let. Jde tak o nejmladší hlavní respondentku. Studuje obor ekonomika se zaměřením na mezinárodní obchod stejně jako Fatima z Nigérie. Bydlí sama nedaleko centra Londýna, nemá vážný vztah. Angličtina patří mezi její rodný jazyk.

Bella Amit pochází z města Accra v Ghaně a je jí 22 let. Studuje obor mezinárodní vztahy a je ve 2. ročníku. Rok bydlela na koleji v kampusu Regent's College, po té se přestěhovala ke spolužačce v centru města. V současné době je pouze platonicky zamilovaná do zpěváka Bruno Marse. Angličtina je její rodný jazyk, přesto má silný akcent.

Linda Essandoh pochází z Takoradi z Ghany a je jí 24 let. S Bellou z Ghany se před studiem neznala. Ve škole studuje poslední ročník oboru mezinárodní vztahy. Žije v bytě své rodiny nedaleko Regent's Parku a nemá partnera. Mluví plynule anglicky.

Fleur Mununga pochází z města Douala v Kamerunu a je jí 22 let. Studuje 2. ročník oboru mediální studia. Bydlí sama nedaleko centra města. Má přítele. Mluví plynule francouzským a anglickým jazykem.

---

⁶ Tomuto názvu se věnuji více ve 3. kapitole.

Při překladu výpovědí mých respondentek jsem použil k jejich rozlišení různý styl překladu. Pokud respondentka použila slangové výrazy, používám zde obecnou češtinu, pokud respondentka používá spíše spisovné obraty, používám spisovný jazyk. V případě, že se ve výpovědi vyskytne slovo či fráze, které mají skrytý význam, nepřekládám ho a naopak se snažím jeho význam objasnit.

1.3.3 Ostatní

Při výzkumu jsem se seznámil s několika dalšími přáteli mé informátorky a respondentek. Jedná se o osoby z Regent's College i mimo ni. Jejich výpovědi mi pomohly k objasnění fungování života v obou oblastech. V následujícím textu několik z nich však zmiňuji spíše okrajově.

1.4 Etika

V případě etiky jsem čerpal z metodologie D. Silvermana, ten tvrdí, že: *„... závěry a důsledky, které se mají vyvodit z výzkumu, se ve velké míře zakládají na morálních a politických přesvědčeních výzkumníka“*. Proto je nutné si uvědomit, jakým způsobem může výzkum a sám výzkumník ovlivnit terén a respondenty. Výrazně pomoci, podle něj, může seznámení respondentů s cílem výzkumu a souhlas respondentů (Silverman 2005: s. 215-217).

Mé respondentky byly s cílem výzkumu seznámeny v první řadě skrze moji informátorku a po té při prvním osobním setkání se mnou. Souhlas jsem získal ode všech respondentek formou ústní dohody. Nejvíce jsem se obával citlivých témat jako je etnicita, vztahové záležitosti apod., které by při rozhovorech mohly respondentky rozrušit či urazit. Na témata, která nejsou vhodná, mě vždy upozornila informátorka. V takovém případě jsem ke zjištění dat použil jinou, vhodnější metodu, popřípadě zvolil citlivější přístup. Pro ochranu svých respondentů jsem použil anonymizaci jejich jmen, kdy si sami respondenti zvolili anonymní křestní jméno. Místa původu respondentů jsem zanechal.

2 ROLE METROPOLE A DOMOVA

Cílem této kapitoly je nastínit, jakým způsobem je ovlivněn život respondentek v zahraničí, včetně vztahu vzájemného působení domova a života v zahraničí. Analýzou chci získat odpovědi na následující výzkumné otázky: „*Jak významná je role migrace ve změně osobního života dívek?*“ a „*Líší se způsob seznamování a průběh vztahů od toho v jejich domově?*“.

Migrace

Již v předvýzkumu jsem se zaměřil na to, jaké postavení v zahraničí zaujímají mé respondentky, abych mohl snáze pokračovat ve výzkumu. Drtivou většinu studentů Regent's College, včetně mých respondentek, tak lze označit jako migranty. Obecnou charakteristikou migranta, se kterou souhlasí například i K. Koser, je oficiální definice OSN, podle níž, je migrant každý jedinec, který překročil mezinárodně uznávané hranice a zůstává v jiné zemi déle než jeden rok.⁷ N. Steiner uvádí, že taková definice je příliš zevšeobecnující a vzhledem k různým motivům a způsobům migrace je nutné pro další teoretickou práci odlišit různé druhy migrantů. Jako nejzákladnější rozdělení migrace považuje mezinárodní migraci a obchodování s lidmi (Steiner 2009: s. 1-29).

Nebezpečí migrace sestává v tom, jak budou migranti přijímáni v cizí zemi. K. L. Lerner ve své knize uvádí a komentuje „Top 10 mýtů o migrantech“, které shromáždila Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD). Mezi tyto mýty patří utkvělá představa, že migranti parazitují ekonomicky, hospodářsky i kulturně na zemi, ve které přebývají a veškeré zdroje míří do jejich rodné země (K. L. Lerner 2006: s. 237-241). S těmito iracionálními předsudky, které jsou téměř univerzální, se setkávají ve větší míře především migranti s nižším vzděláním a kapitálem.

Téma mezinárodních studentů, kterými mé respondentky jsou, bývají v teoretické literatuře často opomíjeny a důraz je kladem především na pracovní migranty, popřípadě na nelegální přistěhovalce. Status migranta pod hlavičkou „mezinárodní student“ je často výhodou, protože studenti nejsou širokou veřejností chápáni jako potenciální hrozba, a to i přesto, že se studium může prodloužit i o několik let. Multikulturní tradice a kosmopolitní společnost, jaká panuje například ve Velké Británii také z větší části předchází xenofobii.

---

⁷ Viz <http://www.unesco.org/new/en/social-and-human-sciences/themes/social-transformations/international-migration/glossary/migrant/>.

Statistiky uvádí, že v současné době je na světě přes 200 milionů legální migrantů, z toho zhruba 1 % tvoří právě mezinárodní studenti (Brooks 2011: s. 115-117). Rostoucí trend mezinárodních studentů dle R. Brooksové spočívá v tom, že je v současné době příliv mezinárodních studentů na britské univerzity určitou finanční injekcí vzhledem ke stagnaci zájmu studentů z Británie. Univerzita či vysoká škola tak touto internacionalizací získává na určité prestiži (Brooks 2011: s. 160-172).

V následujících podkapitolách se chci zaměřit na nevyhnutelné změny v životě respondentek, které jsou s migrací spojeny. Současně chci touto kapitolou poukázat na společné znaky, které mé respondentky jako migrantky a mezinárodní studentky sdílejí, a to jak z hlediska domácího prostředí, ze kterého pochází, tak z hlediska vztahu domova a života v zahraničí.

2.1 Domov

R. Brooksová i A. Mannan, kteří se tématu migrace studentů věnují tvrdí, že každý mezinárodní student sebou přináší kus prostředí, ze kterého pochází (Mannan 2007: s. 148). R. Brooksová to označuje jako jakýsi soubor rodinného kapitálu, mezi něž patří sociální, kulturní a ekonomický kapitál, ze kterého jedinec pochází (Brooks 2011: s. 112). Nelze přehlížet fakt, že respondentky pochází z odlišných zemí s rozdílnou etnicitou a kulturou, pokud se však ocitnou v zahraničí, o to více se projeví jejich společné znaky.

Afrika

Musím přiznat, že v počátcích samotného výzkumu jsem Africe, ať už jako určitému symbolu či samotnému kontinentu, přikládal mnohem větší důležitost, než jaká se později ukázala.

Zaujala mě reakce Lindy z Ghany: „*To, že jsem vlastně Afričanka, jsem zjistila až tady.*“ (smích) „*Doma jsme o sobě takhle nikdy nemluvili.*“ při diskusi zareagovala i Regina z Jihoafrické republiky: „*Tobě je ale hodně zvláštní, když je ve škole někdo z Německa tak o něm nikdo nemluví jako ‚podívej na toho Evropana!‘, ale já jsem pro ně jenom Afričanka, víš.*“ Tomuto tématu se věnuje i U. Beck. Podle něj není v zahraničí Afrika kontinentem, ale spíše konceptem, který znázorňuje na příkladu londýnského Nottinghamu. Uvádí, že lidé, označováni jako „Afričané“, se už dávno vzdálili obrazu Afriky a „africtví“ jako identitu zavrhuje (Beck 2007: s. 40-41).

Domnívám se, že Afrika svým způsobem domovy respondentek kulturně spojuje. Usuzuji tak pouze z vlastní zkušenosti Evropana a dokázání mé domněnky by si zasloužilo jistě hlubší analýzu. Roli, jakou má „afričtví“ na Regent's College se budu věnovat v další kapitole.

Společenská třída

K. Koser ve své knize uvádí, že každý migrant, nehledě na tom, zda jde o profesora na Harvardské univerzitě či nelegálního kubánského přistěhovalce v Miami, musí disponovat určitým finančním kapitálem, aby měl možnost se do cizí země vůbec dostat (Koser 2007). Právě pro africké státy je typické, že se z velké části jedná z ekonomického hlediska o velmi slabé země, které se potýkají s chudobou, korupcí a dalšími problémy. Proto je pro tamní obyvatele velmi těžké migrovat do cizích zemích. Rodiny mých respondentek jsou specifické v tom, že se jedná o velmi bohaté rodiny s určitou tradicí, vycházím tak z výpovědí mých respondentek a mé informátorky, která zejména zdůraznila fakt, že žádná z respondentek nepochází z tzv. „zbohatlických rodin“. Člen takové zbohatlické rodiny je mezi studenty Regent's College nazýván jako „new money“⁸, neboli zbohatlík a jedná se o bohatého jedince, jehož majetek nemá žádnou historii a není ostatními bohatými přijímán či akceptován. Jednoduše bych tak nazval jedince s finančním kapitálem, který postrádá společenský a kulturní kapitál. Toto postavení rodiny nese pro její členy určitá specifika. Velkou roli zde hraje kapitál, který rodině umožní diferenciaci od rodin, které jím nedisponují, zejména těm v jejich rodné zemi.

Zároveň je nutné upozornit na fakt, že podobný kapitál v chudných zemích způsobuje exkluzi těchto rodin, ta je zejména z důvodů bezpečnosti chtěná. Mé respondentky pak žijí v určitém smyslu v izolovaném prostředí. Například respondentka Bella z Ghany uvedla, že prakticky nikdy nebyla v ulicích města Accra sama a Tsion z Etiopie vypověděla, že ji často zahanbí nějaký nadšený cestovatel tím, že zná její vlastní zemi více než ona sama. Paradoxně právě její rodina se zabývá mimo jiné právě cestovním ruchem v této zemi.

Dalším specifikem pro podobné prostředí je snaha získat pro své potomky co nejlepší vzdělání. Mé respondentky tak navštěvovaly nákladné soukromé školy. Většinou se jednalo o základní a střední vzdělávací instituce, které převzaly americký, britský nebo francouzský způsob vyučování. Společným jmenovatelem se stal důraz

---

⁸ Viz. <http://www.urbandictionary.com/define.php?term=new%20money>.

hlavně na znalost anglického jazyka a francouzské jazyka. Znalosti těchto jazyků jsou cílem většiny mezinárodních studentů (Brooks 2011: s. 164).

Proč Regent's College?

Při výzkumu jsem se zaměřil mimo jiné na důvod, proč si respondentky vybraly právě Regent's College, popřípadě jakou roli hrála při výběru rodina. Nezávisle na sobě mi respondentky při osobních rozhovorech uvedly, že jejich rodiny vždy trvaly na tom, že jejich potomci budou studovat v zahraničí. Motivy a rozhodování se však různily:

Sestřenice Aysha a Fatima z Nigerie si vybraly, jak samy tvrdí, Regent's College samy. O dva roky starší Aysha nastoupila hlavně díky referencím příbuzné a možnostem studia, Bella hlavně díky ohlasům a možnosti být u své sestřenice.

Tsion z Etiopie uvedla, že jí otec skrze zahraniční agenturu nabídl několik univerzit v anglofonních zemích jako je Velká Británie, východní pobřeží Spojených Států a Austrálie. Jak sama tvrdí: „*Regent's College měla ty nejlepší fotky kampusu a je nejbližší k rodině.*“

Regina z Jihoafrické Republiky a Bella z Ghany nezávisle na sobě uvedly, že prioritou byla zejména bezpečnost univerzity, jejíž kampus se nachází ve střeženém Inner Circle v Regent's Parku.

Linda z Ghany uvedla, že chtěla studovat hlavně ve Spojených státech, ale její rodina odmítla hlavně z nedůvěry k této zemi a doporučili jí, aby si našla školu v Evropě.

Fleur z Kamerunu se rozhodovala především mezi studiem ve Velké Británii a Francii, protože mluví plynně anglickým i francouzským jazykem. Nakonec zvolila Francii, ale vzhledem ke špatným zkušenostem, o kterých se respondentka nechtěla bavit, se rozhodla další rok studovat právě v Londýně.

Zajímavé je, že většina respondentek tvrdila, že rozhodnutí, na kterou univerzitu či vysokou školu půjdou bylo zcela v jejich režii. Přesto je zde fakt, že finančním kapitálem určeným na školné apod. disponují jejich rodiče.

Předešlý text svým způsobem potvrzuje tvrzení R. Brooksové, že pro rodiny mezinárodních studentů je kulturní kapitál mezinárodního diplomu velmi cenný pro další rozvoj v domácí zemi (Brooks 2011: s. 164). Vazby v rodinách mých respondentek jsou dle výzkumu velmi silné, takže pokud potomci těchto rodin či rodů získají v rámci jejich možností mezinárodní diplom, zvýší se tak kulturní kapitál i celé rodiny.

Jak tvrdí D. McKenzie, jsou celkově migranti mladí lidé, zejména kolem 18ti let, kdy mohou mít potřebné dokumenty tak, aby mohli cestovat bez dozoru rodičů. Existují pak dva faktory, které migraci ovlivňují. Individuální, kdy jedinec očekává, že se mu prostředky vložené do migrace (nejen ekonomické) časem bohatě vrátí, či rodinné, kdy jedinec migruje pro lepší postavení své rodiny. Zajímavou zmínkou pak je, že z hlediska rodinného faktoru jsou v určitých společnostech do zahraničí vysílány především dívky, protože je nad nimi mnohem větší možnost kontroly (McKenzie 2008: s. 115-135). O „kontrolu“ rodiny se budu zmiňovat v dalších podkapitolách.

Zároveň se domnívám, že určitou funkcí studia v zahraničí, z pohledu respondentek, je získání nových zkušeností v jiné zemi, navázání nových kontaktů apod. Život v jiné zemi je také spojen s určitým pocitem svobody.

2.2 Zahraničí

Mimo sestřenic z Nigérie je život v Londýně pro mé respondentky první podobnou zkušeností, kdy jsou delší dobu samy bez své rodiny. Právě z tohoto důvodu mě překvapilo, jak dobře se s podobou změnou vyrovnaly:

Fleur z Kamerunu vypověděla: *„Od malička cestuji po celé Evropě, protože tam máme spoustu rodinných přátel, takže mě život tady nijak nepřekvapil. Vždycky jsem věděla, že jednou půjdu na vysokou někam sem [v Evropě].“*

Linda z Ghany vypověděla: *„Já tady mám všechno, co potřebuju. Jasně že se mi stýská po rodině, ale jsem přece dospělá žena.“*

Z dalších výpovědí vyplynulo, že veškeré zařizování studia, ubytování a financování a podobně, nemusely mé respondentky prakticky nikdy zařizovat, o to se údajně postarali buď zaměstnanci a asistenti rodičů nebo sami rodiče. Tento fakt i fyzická vzdálenost domova podle mého názoru prohlubuje představu absolutní svobody. Ta pak výrazně ovlivňuje vztah mezi domovem a zahraničím.

Transnacionalismus

Dříve byla migrace považována za definitivní ztrátu své rodné země, stav, kdy se jedinec vzdal své rodiny a ve styku s ní mohl být velmi sporadicky. Zároveň se u migranta rozvinul tzv. „sen o návratu“. V současné době však migrace získává zcela jinou podobu (Koser 2007: s. 8).

Z hlediska vztahu domova a zahraničí je nejvhodnější teoretická perspektiva, skrze kterou lze nahlížet na mé respondentky, transnacionalismus. C. Szaló mluví o transnacionální migraci takto:

„Transnacionální migrace se stala centrálním pojmem teorií, podle kterých je novým trendem soudobých procesů migrace vznik transnacionální sociální polí propojujících původní a nová místa pobytu přistěhovalců. Proti předpokladům státního myšlení transmigranti - tj. přistěhovalci participující v procesu transnacionální migrace - nerezignují na udržování sociálních vztahů propojujících je s místem původu a nevzdávají se svých původních identit.“ (Szaló 2007: s. 7-8).

R. Brooksová tvrdí, že transnacionalismus je s mezinárodními studenty silně spjat a to zejména z předpokladu, že se od studentů očekává návrat domů (Brooks 2011: s. 166-167).

Transnacionální migrace získává v posledních letech na síle díky globalizaci a v hlavní řadě také dostupnosti internetu a vývoji technologií. Dnes tedy, snad kromě utečenců ze Severní Koreje, má každý možnost stát se transmigrantem a tím zůstat se svým domovem stále v kontaktu. Migrace je tak v současnosti mnohem snazší, než jak tomu bylo dříve.

2.2.1 Status v zahraničí

Jak jsem již psal výše, status mezinárodního studenta nabízí mým respondentkám v zahraničí samo o sobě velmi dobré postavení. Přesto je nutné zdůraznit, že postavení, které má rodina v domovské zemi mých respondentek v Londýně a samotné Regent's College prakticky nic neznamená. Díky finančnímu kapitálu však mají mé respondentky možnost žít v centru města, večeret v nejlepších restauracích a nakupovat luxusní obchody. Pokud připočítáme výhradní dopravu taxi, nemají mé respondentky prakticky žádnou šanci střetnout se s negativní reakcí okolí.

K tomuto tématu se skvěle hodí anglický výraz „brit“⁹, který jsem zachytil při jednom skupinovém rozhovoru. Při následné analýze rozhovorů jsem se snažil zjistit kdo je vlastně „brit“. Definicí mi osvětlila respondentka Bella z Ghany: *„Takhle říkáme lidem, co nejsou přistěhovalci nebo nejsou z kolonií víš, jak to myslím. Běloch, šeredný zuby, účes. Víš přeci, jak vypadá princ Charles, ne?“*. Důvodem, proč tento výraz zmiňuji, je ten, že za dobu, kterou respondentky ve Velké Británii strávily, praktický žádná nepoznala „brita“. Výjimku tvoří vyučující v Regent's College.

---

⁹ Viz <http://www.urbandictionary.com/define.php?term=brit>.

Vzhledem k charakteru Regent's College, jehož celá politika školy je založena v kosmopolitním duchu, je zde negativní reakce téměř vyloučena.

2.2.2 Vztahy

Navazování vztahů je nevyhnutelná součást života v nové zemi. Mezi ty nejsilnější patří zejména navazování přátelství a milostné vztahy. V této podkapitole se chci zaměřit zejména na to, v čem je vznik těchto vztahů rozdílný oproti průběhu ve vlastní zemi. Jak jsem již zmiňoval, rodiny respondentek vzhledem ke svému postavení, žijí v určité izolaci. Tato izolace sebou přináší omezené příležitosti k seznámení, protože se jedinec pohybuje v předem definovaném prostředí.

Například respondentka Tsion z Etiopie uvedla: „... *doma, v Etiopii, mám spoustu přátel, ale ty mám už odmalička a naše rodiny se znají.*“. Bella z Ghany uvedla: „... *s novými lidmi jsem se mohla seznámit jedině, když někdo nový nastoupil do školy [na střední škole].*“ Takovéto prostředí sebou přináší i úzký okruh lidí, se kterými mé respondentky mohou navazovat nějaký druh vztahu.

Seznamování v metropoli jako je Londýn má neobyčejně snadný průběh. Jedním z příkladů může být návštěva sisha baru v arabské čtvrti s několika respondentkami. Při zjištění, kam to nočním městem v přeplněném taxíku vlastně jedeme, jsem trnul hrůzou. Nejen, že jsme s kolegou vypadali zvláště z důvodu, že nepijeme alkohol a nekouříme cigarety, ale také ani jeden z nás nemá v lásce vodní dýmky. Zákaz kouření ve veřejných prostorách¹⁰ způsobil, že ulice před bary a restauracemi v Londýně jsou zejména v nočních hodinách plné návštěvníků podniků a město se tak zdá možná ještě hlučnější než ve dne. Ne jinak je tomu u vodních dýmek. Přesto jsme se skrze úplatek dostali do zvláštního salónku uvnitř baru. S dávkou ironie bych jako určitou kulturní univerzálii považoval reakci na větu „*nepiju alkohol*“ či „*nekouřím vodní dýmku*“. Svým způsobem je jedno, zda sedíte v hospodě Na rychtě nebo snad v centru Londýna. Tato situace, únava z předchozího dne, kouř a hlasitá hudba arabského MTV způsobila mírně chladnou atmosféru večera. Jak uvedla má informátorka: „*Když jdeme ven a nudíme se, tak se prostě seznámíme s někým zajímavým. Takhle večer vždycky na někoho narážíme.*“, osobně jsem ten den neměl náladu se s nikým bavit a modlil jsem se, abychom co nejdříve odešli. Ovšem za námi sedělo několik mladých Indů, dvě slečny a mladík, který měl obzvláště silný přízvuk. Jedna z věcí, která mě při hromadném seznámení zaujala, byla bezprostřednost a nenucenost

¹⁰ Viz <http://www.legislation.gov.uk/uksi/2006/3368/contents/made>.

seznámení a v určitých chvílích neuvěřitelná otevřenost. Když jsem na tento postřeh zavedl řeč, odpověděla respondentka Aysha z Nigérie: „*Londýn je tak obrovský, že není problém se s kýmkoliv bavit a není problém být upřímný nebo otevřený, protože tady máš jistotu, že když tomu druhému nedáš kontakt, tak už ho nikdy v životě neuvidíš.*“ Takové tvrzení a charakteristika urbánního prostředí velmi koresponduje s představou L. Wirtha o anonymitě takového města, přesto však nesouhlasím s jeho tvrzením, že urbánní prostředí prakticky znemožňuje utváření komunit (Wirth 1938). Určitému typu komunit se budu věnovat v následující kapitole.

Pokud se zaměřím na navazování vztahů z hlediska migrace, zaujal mě výzkum A. Mannana o sociální a akademické integraci mezinárodních studentů. A. Mannan tvrdí, že akademická integrace prakticky začíná prvním dnem ve škole, naopak skutečná sociální integrace, kdy migrant naváže pevnější vazby trvá minimálně první rok v nové škole či univerzitě (Mannan 2007). Přestože jsem se přímo na tento jev nezaměřil, lze říci, že v mém případě je pravdivý, jelikož mé respondentky i další respondenti z Regent's College tvrdí, že pokud se student zodpovědně věnuje studiu, první zimní semestr má čas pouze na určité povrchní seznámení s ostatními studenty. Určité silnější přátelské a další vztahy tak prý vznikají především v letním semestru, kdy jejich životnost potvrdí až překlenutí prázdnin.

Přátelství

Jak jsem psal již výše, život doma respondentkám nenabízí mnoho příležitostí k navázání přátelství. Z výpovědí vyplývá, že přátelé z rodné země jsou zejména vrstevníci rodinných přátel a spolužáci ze základní a střední školy. Ovšem život v zahraničí a s ním spojená svoboda, nabízí obrovskou škálu příležitostí jak se seznámit. Jen v Regent's College se nachází stovky studentů z celého světa, tomuto tématu se budu věnovat v následující kapitole. Respondentky v zahraničí nejsou nijak limitovány a mohou se tak přátelit s kým chtějí.

O tom, jaká je role rodiny při navazování přátelství v Londýně, jsem neměl důvod přemýšlet až do chvíle, kdy jsem si chtěl některé respondentky přidat mezi přátele na facebook.com pro další komunikaci.

Respondentka Linda z Ghany reagovala: „*Mám mezi přáteli půlku rodiny, a kdyby se tam objevil bílej kluk jako ty, byla by to katastrofa. Hodně otázek o tom, kdo jsi, odkud jsi, proč jsem si tě přidala, co spolu máme. ... Věř mi takhle to bude jednodušší, přidej si mě na Skype.*“ Další respondentky jako Regina z Jihoafrické republiky a Tsion z Etiopie podobný

problém řeší dvěma účty.¹¹ Například Regina má na „oficiálním“ profilu 45 přátel včetně rodiny a na neoficiálním profilu, pod přezdívkou, 654 přátel z celého světa. První profil obsahuje usměvavé fotky Reginy a jejích vhodných přátel, které takto online prezentuje své rodině, druhý profil obsahuje fotografie z večírků apod.

D. Adelman ve svém článku tvrdí, že analýza facebookového profilu nám může v antropologickém výzkumu pomoci, přestože nelze považovat všechny informace zcela za realitu (Adelman 2009). Příkladem je například dvojitý účet, kdy je třeba při analýze nahlížet na oba účty.

Milostné

J. Surkisová ve své práci, kdy srovnává historické události skrze migrační střety a sexualitu, tvrdí, že sexualita a vnímání milostných vztahů a svazků je dáno jak kulturou země odkud pocházíme, tak i s místními zákony a hodnotami společnosti. Zajímavý je pak transnacionální střet dvou partnerů (Surkis 2010).

Tématu, jak „domov“ participuje na milostných vztazích mých respondentek, jsem se rozhodl vzhledem k choulostivosti věnovat skrze svoji informátorku. Již před samotným výzkumem jsem byl upozorněn, že v Londýně není vhodné, aby se muž, bez vedlejších úmyslů, vyptával ženy na „balící“ techniky, vnímání vztahů apod. Následující fakta jsou tedy hlavně interpretací mé informátorky, ke které mám, stejně jako mé respondentky, důvěru.

Jak jsem již uvedl výše, průběh seznamování je v Londýně velice rychlé. Seznamování za účelem milostného vztahu lze podle výpovědí respondentek rozdělit na dva základní druhy. První, za účelem trvalého milostného vztahu, znamená, že spolu pár velmi dlouho „randí“.

Má informátorka to vysvětlila takto: *„Není to jak v Čechách, že spolu jdou dvakrát na rande a spolu chodí a očekává se, že když to pár let vydrží, tak se vezmou. ... Tady trvá brozně dlouho než spolu dva lidi chodí. ... Randění znamená, že tě k tomu člověku nic neváže, takže ji nemusíš být věrný, nemáte k sobě povinnosti a tak.“*

Další je seznámení hlavně za účelem flirtu či sexu, odehrávající se většinou mimo školu. Informátorka mi vylíčila jednu situaci, která skvěle ilustruje skrze pop-kulturní odkaz, přístup respondentek ke vztahům v zahraničí:

---

¹¹ Při zakládání profilu na facebook.com uživatel souhlasí s pravidly a ustanoveními mezi které patří zákaz „dvojitý identity“, viz <http://www.facebook.com/legal/terms?ref=pf>.

„Seděly jsme v jednom klubu na Victoria Street a začali chodit pokladničky¹². Jeden z nich, moc pěkný chlap ve sportovním saku, vypadal jako indické Jared Leto, se zeptal Belle jestli má s někým vztah. Dostala hysterické záchvat smíchu a všechny se zvedly a začaly tancovat a falešně zpívat refrén *Single ladies*. ... tak jsem se jich pak zeptala, co to mělo znamenat. Chtějí si užívat, nechtějí vztahy, jsou prostě *single ladies*. Řekla bych, že to holky charakterizuje, co?“

Právě píseň „*Single ladies*“¹³ byla tento rok umístěna v žebříčku top „ani-valentýnských“ písní a zpěvačka v ní podporuje hrdé nezadané dívky.

Dle mé informátorky většina rodin mých respondentek neschvaluje „západní vzorce“ seznamování a velmi špatně vnímají navazování vztahů s bělochy či afroameričany. Podle jejího názoru je právě tento postoj rodiny důvodem, že pokud mé respondentky „randí“, tak pouze s muži černošského původu, ostatní etnika jsou pak právě záležitostí jedné noci. Jak jsem již uvedl „randění“, je u mezinárodních studentů, se kterými jsem se během výzkumu seznámil, mnohem častější než skutečný partnerský vztah. Status „randění“ tak oběma aktérům nabízí určitou svobodu. Navzdory i dvouletému „randění“ tak mé respondentky zůstávají stále *single ladies*, tedy svobodné dámy.

2.3 Hovory domů

V této podkapitole se pokusím reflektovat život v zahraničí s tím, jak je interpretován vlastní rodině. Záměrně zde nepíši rodičům, protože vzhledem ke kulturním odlišnostem mají v rodinách mých respondentek důležité slovo i další členové rodiny.

Jak jsem již uvedl výše, moderní technologie nabízí v dnešní době transnacionalismu široké pole působnosti. Pokud má migrant zájem, může být skrze například internet v každodenním styku s domovem. Zajímalo mě tedy, jak často jsou mé respondentky s rodinou a domovem ve styku. Pokud jde o komunikaci přes internet, je právě Skype nejoblíbenější prostředek pro komunikaci. Jako nejzajímavější považuji následující výpovědi:

Sestřenice Aysha a Fatima z Nigérie se mnou vždy vedly rozhovory skrze internet společně. Komunikaci mi osvětlila Aysha: „*Asi jednou za týden společně voláme domů přes Skype. Je to už taková tradice. ... Rodina by chtěla vědět snad všechno co děláme, o každém našem kroku, ale to je normální...*“. Na moji otázku, zda jejich rodina ví o všem

¹² Jako pokladnička je charakterizován muž, který dané ženě zaplatí drink.

¹³ Videoklip se specifickou choreografií písně „*Single ladies*“ od Beyoncé naleznete zde <http://www.youtube.com/watch?v=4m1EFMoRFvY>.

v jejich londýnském životě mi Fatima odpověděla: „... u nás se nelže, nikdy. Lbát jsem nikdy nemusela, prostě o tom, na co se nezeptaj, jim neřeknu, nemusí o tom přeci vědět.“ Její sestřenice s úsměvem přikyvuje.

Tsion z Etiopie uvedla: „První měsíc tady jsem s mámou a tetou byla v kontaktu každéj den. Telefon, skype, maily, facebook. Byla jsem tady sama. ... Mluvily jsme o všem, o lidech co jsem potkala, s kým jsem se bavila, kam jsem chodila... Časem jsem našla přátele a dnes si voláme párkrát do týdne.“ Na otázku, jak popisuje svůj život v zahraničí, odpověděla: „No samozřejmě, že jim neříkám všechno. ... Proč? Není potřeba, aby věděli všechno, já si nemyslím, že bych žila nemorálně, ale ani to nechci rozebírat.“

Ostatní výpovědi respondentek jsou obdobné. Všechny mají pravidelné videohovory hlavně s ženskými členy své rodiny několikrát do týdne. Společným prvkem respondentek je určitá mystifikace při interpretaci života v Londýně. Jedná se především o nevhodné vztahy, které by rodina neschvalovala, noční život v centru města apod.

Pokud vlastníte účet na facebook.com a z nějakého důvodu nechcete, aby vaše rodina věděla například o vašem nočním životě, vystavujete se nebezpečí. Nebezpečí, že vás vaši přátelé označí na nelichotivých fotografiích v podroušeném stavu, milenka či milenec se o vás pochvalně zmíní ve svém statusu apod. Svým způsobem mi tento facebookový „problém“ ve výzkumu velmi pomohl tím, že mé respondentky neměly ponětí, jak skrze nastavení podobným nepříjemnostem zabránit. Díky této pomoci, se prohloubila důvěra respondentek ve mně.

2.4 Shrnutí

V následující sumarizaci této kapitoly se pokusím odpovědět na následující výzkumné otázky: „Jak významná je role migrace ve změně osobního života dívek?“ a „Liší se způsob seznamování a průběh vztahů od toho v jejich domově?“. Je nutné zdůraznit fakt, že pokud porovnávám život a postoje domova respondentek s životem v zahraničí, vycházím tak pouze z émické perspektivy.

Migrace a s ní spojený status, mají obrovský podíl na změně osobního života. Domov, tedy prostředí ze kterého pochází, je spojen skrze společenský a ekonomický kapitál rodin mých respondentek faktem, že z velké části musí žít izolovaným životem, který je vesměs plný předdefinovaným okruhem lidí. Podobný původ však u všech respondentek počítal s tím, že jednoho dne budou studovat v zahraničí a to

pravděpodobně z důvodu zvýšení úrovně kulturního kapitálu rodiny, jak jsem již výše uvedl tezi R. Brooksové (Brooks 2011).

Fakt, že respondentky opustí tzv. „rodné hnízdo“, je pak pro mé respondentky spjat se svobodou. Ta pro mě znamená možnost vést život, se kterým by jinak rodina nesouhlasila. S tím souvisí i neomezená možnost seznamování a s ním spojené navazování vztahů. Hlavní faktor svobody vidím právě v ekonomickém kapitálu, který i podle K. Kosea nabízí migrantovi obrovskou výhodu v životě v zahraničí a mé respondentky se tak vyhnou i určitým nepříjemnostem, které jsou s migranty spojeny (Koser 2007). Tento druh kapitálu je v případě mých respondentek velmi důležitým faktorem. Nad tímto kapitálem však drží ruku především rodina, která tak může skrze výpisy plateb, ochranných sledovacích zařízení v elektronice apod., vědět téměř o každém kroku mých respondentek a skrze finance jejich život ovládat. Svoboda se pak může stát pouze relativní. Přesto nelze říci, že by měla rodina takovou sílu a moc, že by se osobní život respondentek v zahraničí výrazně nezměnil. Právě naopak, migrace má výrazný vliv na změnu života.

Mezi jednu z výrazných změn patří již zmíněný způsob seznamování. V domovské zemi žily respondentky pouze v určitém uzavřeném prostoru, který jasně definoval možnosti seznámení, včetně osob, se kterými se mohly stýkat. Multikulturní metropole jako Londýn nabízí každý den tisíce příležitostí k seznámení s různými lidmi. Oproti domovu tak mají mnohem větší svobodu výběru, o kterém nemusí rodina vědět (viz facebook). Na scénu tak přichází nezávazné seznámení ve městě, přátelství s lidmi z celého světa v Regent's College, flirt v baru či vážnější „randění“.

O tom, jak se mé respondentky vypořádávají se životem ve škole s ním spojenou integrací, se věnuji v následující kapitole.

3 INTEGRACE VE ŠKOLE

Tato kapitola se věnuje tématu, jakým způsobem funguje a probíhá integrace mezinárodních studentů v Regent's College. Cílem kapitoly je odpovědět na výzkumnou otázku „*Existují prostředky, které zjednodušují integraci mezi studenty na univerzitě?*“. Pro lepší pochopení fenoménu integrace mezinárodních studentů, jsem se věnoval podobným kvalitativním a kvantitativním výzkumům s důrazem na specifika anglofonních zemí. Důvodem je podobný vzdělávací systém těchto zemí a fakt, že více než polovina všech zahraničních studentů putuje do USA (32 %), Velké Británie (16 %) a Austrálie (10 %) (Goldbart 2005: s. 91).

Tomu, proč je nárůst mezinárodních studentů aktuální, se věnuje ve své práci G. De Vita. Poukazuje zejména na problémy, vznikající tzv. „mcdonaldizací“ společnosti a s ní spojenými reformami školství, které ze vzdělání vytváří produkt a ze studentů konzumenty. Domnívá se, že právě tímto způsobem započala „éra“ internacionalizace vysokých škol, spočívající v přívalu mezinárodních studentů, ze kterého přichází výrazný finanční zisk. Bohužel však často tyto instituce a její zaměstnanci nejsou na podobný stav připraveni a vzniká tak řada problémů (De Vita 2003). K tomuto tématu se vyjadřuje například P. Barron, který věnoval svoji práci zejména špatné podpoře integrace mezinárodních studentů na vysokých školách. Došel k závěru, že zde často dochází k nepochopení jak ze strany zaměstnanců, tak i mezinárodních studentů (Barron 2010: s. 489).

Zajímavé je, jak dodává S. Sovicová, že mnoho odborníků dává v integraci mezinárodních studentů na nové škole důraz zejména na kulturní diverzifikaci a jsou přímo posedlí kulturním šokem. Přitom, jak sama dodává, je zde mnohem více důležitějších faktorů, které mají na integraci výrazný vliv (Sovic 2009: s. 749-750). Ty nejčastější definuje N. G. Khawaja:

„... studie ukazují řadu stresových faktorů, jako je kulturní šok, diskriminace, neznámé kulturní normy, hodnoty a zvyklosti, komunikační a jazykové obtíže, věkové rozdíly, rozdíly ve vzdělávacích systémech, finanční potíže, nedostatek vhodného ubytování, izolace a osamělost, stesk po domově a ztráta podpory rodiny a sociálních sítí doma. Tyto stresory výrazně přispívají k problémům s integrací mezinárodních studentů a mohou mít dopad na jejich studium a celkovou pohodu.“ (Khawaja 2011).

3.1 Nutnost?

Jak jsem již výše zmiňoval, jedním z faktorů, které překáží integraci je osamělost a izolace. Řada autorů se shoduje v bodě, že osamělost, způsobena jakýmkoli faktorem, je tím nejnebezpečnější problémem špatné integrace. J. J. Ponzetti, Jr. se osamělosti mezi studenty věnuje ve své práci a snaží se poukázat na její důsledky, jako jsou špatné výsledky, deprese apod. A právě proto je podle něj správná integrace tak důležitá (Ponzetti 1990). Správný průběh integrace je velmi důležitý pro fungování celé instituce, včetně samotných studentů. Vysoké školy a univerzity podobného zaměření se snaží podobným situacím předcházet a snaží se různé druhy podpory.

Regent's College svým charakterem mezinárodní školy samozřejmě předchází problémům ostatních škol, kde se řeší zásadní problém integračního vztahu zahraničních studentů a „domovských“ studentů. Přesto, nebo možná právě proto, že je tento charakter odlišný, se škola snaží o určitou podporu nových studentů, skrze různé programy.

Mentorství

Má informátorka jednu takovou podporu popsala takto: *„Každý student v Regent's College když nastoupí, má přiděleného vlastního ... hm ... mentora, nevím jak to jinak nazvat. Ten ti má pomoci s rozvrhem, s tím, jaký volitelný předměty jsou pro tebe pro začátek vhodný, když máš problém s jazykem, tak ti nabídne kurzy a můžeš se mu kdykoliv ozvat.“* Zajímá mě tedy pohled a zkušenosti respondentek k tomuto prostředku integrace:

Fleur z Kamerunu odpověděla: *„Mentora jsem využívala jen první semestr, to jsem opravdu, opravdu potřebovala. Byl to milej chlap a prakticky za mě tenkrát udělal všechno, co bylo potřeba. ... Pak se mi jednou za čas ozval, jestli nepotřebuju pomoc, ale na to už jsem tady měla holky.“*

Tsion z Etiopie uvedla: *„Poprvé jsem seděla v jeho kanceláři s holkou ze Srbska. Neuměla vůbec anglicky. ... Seděla jsem tam asi hodinu a on se z ní snažil získat nějaké informace, ale hádám, že mu vůbec nerozuměla. Pak už jsem ji tady myslím ani neviděla. Když nebylo potřeba, nechodila jsem tam a teď už vlastně vůbec nemám důvod tam chodit. ... Informace se dají najít na internetu nebo přes přátele, administrativu si vyřídíš sám.“*

Bella z Ghany odpověděla: *„Mentorka mi první den pořád opakovala, že s ní můžu řešit úplně všechno i mimo studium. Linda si myslí, že je to lesba, ale to nevím. Nikdy už jsem se tam*

neobjevila. Neměla jsem žádný problémy ani se studiem ani s ničím jiným, co bych potřebovala řešit oficiální cestou.“

Společným rysem je, že podpora mentora byla pro respondentky důležitá spíše v začátcích studia, kdy jim mentor či mentorka dokázali pomoci s kompletací rozvrhových hodin a administrativou, ale i jinými potížemi. Jak řekla Bella, mentorství je považováno hlavně za „oficiální cestu“. Oficiální charakter této podpory však může studenty odrazovat od řešení i důležitých problémů, které však považují za banální. Z výpovědí také vyplývá, že zhruba v době po prvním semestru nahrazují tuto „instituci“ mentora přátelé. To potvrzuje tvrzení a výsledky výzkumu S. Sovicové, která tvrdí, že přátelé jsou velmi důležitý zdroj informací během celého studia (Sovic 2009: s. 747). Přátelé tak svým způsobem ukazují směr k řešení potíží „neformální cestou“.

Formální a neformální akce

Další způsob, jak lze překlenout pocit osamělosti mezinárodních studentů a jak jim pomoci se integrovat, jsou snahy o pořádání formálních večírků na různá témata, přednáškové akce apod. Kalendář bohatý na podobné formální akce, má i Regent's College:

Tsion z Etiopie na toto téma uvádí: „Akci je tady spousta. Hodně z nich je opravdu šilených. V prvním roce jsem to viděla jako příležitost těch starších se předvádět, a tak jsem tam nechodila. Až když jsem se seznámila s holčkama [s ostatními respondentkami], tak jsme tam chodily společně, abychom se seznámily se zajímavými lidmi. ... Když nás bylo víc, poznaly jsme mnohem víc lidí a cítily se tam líp. Každá z nás tam byla jako diva¹⁴“

Sestřenice Aysha a Fatima z Nigérie společně uvedly podobnou situaci. Aysha: „První měsíc jsem byla pozvaná na jednu akci, ale Fatima ne. Nakonec jsem ji propašovala. Bylo to zvláštní. Hrála zvláštní hudba, ta slavnost byla venku v kampusu a nikdo se s námi nebarvil.“ Fatima pokračovala: „Snažily jsme se vypadat uvolněně, ale po hodině jsme to vzdaly a šly domů.“ Aysha dodala: „Katastrofa.“

Linda z Ghany uvedla: „Nejvíce lidí jsem potkala na party v domě jednoho kluka, kamarád kamaráda ze školy, ani jsem ho neznala. Takovej junkie¹⁵. Ten dům byl skoro vedle vlakového nádraží, takže ta ulice příšerně páchla. Byla tam snad půlka školy. Opravdu hodně lidí.“

¹⁴ Diva, v tomto případě v pozitivním významu, představuje: „ženu, která dostane vše, co chce“; <http://www.urbandictionary.com/define.php?term=diva>.

¹⁵ Junkie v tomto případě neznamená „feták“, ale nepopulární, pochybnou existenci, která nepečuje o svůj zevněšek; <http://www.urbandictionary.com/define.php?term=junkie&page=2>.

Samozřejmě jsem se tam ničebo nedotkla, ten byl příšerný, ale seznámila jsem se tam s Bellou a Fleur a pokračovaly jsme pak v jednom klubu a to bylo skvělé.“

Výpovědi respondentek na toto téma korespondují s tvrzením S. Sovicové. Ta naopak přikládá oproti formálním akcím větší důraz na neformální akce, které pořádají sami studenti. Akce jako pikniky, noční party, tanec, sport apod. mají na integraci zásadní dopad (Sovic 2009: s. 759). Formální akce tak mají důležitou roli hlavně jako podpora pro starší ročníky a zaměstnance školy.

Doposud jsem se často zmiňoval o prvním roku studia a pobytu v zahraničí, jako o zvláštním období. S. Ramsayová a S. Sovicová se ve svých výzkumech shodují v tom, že první rok je stresový a krizový. S. Sovicová tvrdí, že určitým způsobem může, díky transnacionalismu, studenta na dálku první rok stimulovat podpora rodiny spolu s podporou podpůrného programu školy (Sovic 2009: s. 748). Podle S. Ramsayové: „... je první rok kritický a stresový .... kritický je zejména v procesu socializace do role univerzitního studenta.“ (Ramsay 2007: s. 248). Klíčová je pro ně, a pro další autory, integrace do skupiny přátel.

R. Jenkins tvrdí, že každý jedinec má potřebu „někam“ patřit. Tuto potřebu či touhu pak uspokojí v případě mezinárodních studentů například určitá skupina či malá komunita. Jenkins dále říká, že komunita je jeden ze způsobů každodenní reality, který potvrzuje, že náš svět je více než jen součet jeho jednotlivých částí. Jedním z nejdůležitějších zdrojů takovýchto „společenství“ je pak kolektivní identifikace. (Jenkins 2004: s. 108-125).

Otázkou pak pro mě zůstává, jak tedy podobné skupiny vznikají. Jistě, jak již bylo řečeno, přátelství je pro mezinárodní studenty včetně mých respondentek velmi důležité. Považovat přátelství za jediný faktor a uzavřít tak tuto otázku by byla tautologie. S. Bellová a S. Coleman hovoří o přátelství jako o významném vztahu, který na rozdíl od jiných není definován příbuzností a právními nebo sociální závazky, a vzhledem k dalším specifikům jeho vzniku, zániku, síly a hlavně kvůli jeho základnímu rysu dobrovolnosti a praktické univerzálnosti ve společnosti, je obtížné ho definovat (Bell 1999: s. 1-21).

S. Sovicová ve výsledcích svého výzkumu dodává, že je třeba brát v úvahu odtržení mezinárodního studenta od různých nastavení¹⁶ jeho „bývalého“ života. Proto se tak život ve škole stává určitým způsobem jeho náhradním domovem (Sovic 2009:

---

¹⁶ S. Sovic považuje jako „nastavení“ různé aspekty z domovské země, které se liší od těch v zahraničí, ty rozděluje na: akademické, kulturní, sociální, osobní a emoční (Sovic, 2009, s. 747).

s. 757). Přátelé a určitá skupina, společenství či skupina pro něj pak mohou znamenat svým způsobem rodinu. Respondentka Bella z Ghany při jedné příležitosti pronesla: „*Holky jsou pro mě moje druhá rodina. Díky nim se tady cítím dobře a v bezpečí.*“

3.2 Vymezení skupiny

Pro země, kde je větší míra diverzifikace, ať už rasové, etnické, národní či kulturní, je typické, že v heterogenních kampusech, jako je Regent's College, tvoří studenti skupiny, ve kterých členové sdílí určité společné motivy, díky kterým se více či méně vymezují proti ostatním. Tomuto tématu se věnoval například D. Yon, když studoval etnicitu studentů na Torontské univerzitě. (Yon 2000).

V této souvislosti vycházím také z R. Jenkinse, který o komunitě či skupině tvrdí, že „... je založena na tvrzení, že ti, kteří do ní patří, mají něco společného. To něco společného znamená cokoli, ať už je to skutečné, myšlené, triviální nebo důležité, silné nebo slabé. Bez jisté míry společného nemůže existovat.“ (Jenkins 2004: s. 108).

3.2.1 One of us

Kompilace kvalitativních i kvantitativních výzkumů integrace mezinárodních studentů mi spolu s výsledky vlastního výzkumu pomohly ve velkém měřítku odhalit určité faktory a důvody, které vytyčují mezi studenty na Regent's College určité hranice, které pak výrazně ovlivňují integrační procesy na této škole.

Záměrně se zde vyhýbám faktoru osobnosti, kdy integraci a vznik skupiny ovlivňuje temperament a povaha jedince, jako například stydlivost, a to z důvodu, že tento faktor vyžaduje spíše psychologický úhel pohledu a dle mého názoru pro můj výzkum není příliš významný.

You Said WHAT?!!

Linda z Ghany se mi při neformálním, odlehčeném rozhovoru zmínila: „*Co mě na některých lidech tady štvě je jejich angličtina. Je to příšerný, když sedíš na semináři¹⁷, probíhá diskuse a půl hodiny ze sebe někdo tahá dvě věty. Měli by se sebou něco dělat!*“

Regina z Jihoafrické republiky tvrdí, že: „... *takových lidí, co mají problémy s jazykem, je spousta. Mezi hodinami za mnou chodí jeden kluk a skoro mu nerozumím, takže*

---

¹⁷ V Regent's College nejsou přednášky, ale pouze povinné semináře, specifikem diskuse při seminářích je oproti českému prostředí fakt, že studentí nemohou reagovat na své výstupy, ale musí se věnovat tématu.

jenom kývám hlavou a usmívám se. Nemám absolutně ponětí, o čem mluví. .... Není vhodné být na takové lidi zlý, ale nemám trpělivost na to, se s nimi bavit.“

Fleur z Kameronu uvedla: *„Když nemám náladu takovým lidem se v kampusu vyhýbám. Neber to osobně. Ale konverzace s takovými lidmi, když se s nimi setkáváš každý týden, potřebuje hodně koncentrace, víš jak to myslím. ... Znáám i pár takových, co po tobě speciálně chtějí Simple English. ... Naštěstí takových tam není až tolik.“*

Podmínkou přijetí na Regent's College, a jak jsem pochopil tak i na většinu univerzit a vysokých škol v anglofonních zemích, je nutné mít jazykový certifikát IELTS (Mezinárodní systém zkoušek z anglického jazyka)¹⁸. Jak tvrdí ve svém výzkumu J. Goldbart, certifikát by měl studentovi zaručit porozumění výkladu a teoretické literatuře. Jeho absolvování však nezaručí snadnou konverzaci s ostatními studenty. Špatná znalost jazyka, popřípadě specifický akcent patří mezi nejčastější problémy při integraci (Goldbart 2005: s. 92).

Mé respondentky pocházejí z velké části z anglofonních zemí Afriky, popřípadě jsou k anglickému jazyku vedeny už od raného dětství a jejich úroveň jazyka je tak na skvělé úrovni. O co menší problém je pro ně pohyb po Velké Británii jako anglofonní zemi, o to horší je setkávat se ve škole se studenty, kteří, jak uvedla Fleur, vyžadují konverzaci v „Simple English“, tedy ve zjednodušené angličtině. Jak respondentky uvádějí, se studenty s tímto nedostatkem je konverzace v určité rovině složitější a vyžaduje koncentraci. Tak se potvrzuje i tvrzení J. Goldbarta o jazyku mezinárodních studentů při integraci.

Gleeful

Tsion z Etiopie, které je 25 let, uvedla: *„Někdy je zvláštní sledovat ty 18ti letý studenty. Jsou to ještě děcka, jejich názory nestojí za nic a jsou Gleeful.“*, Fleur z Kameronu kontruje: *„Gleeful. Přesně tak. A je jedno, jestli to jsou Američani nebo Asiati. Čekám, kdy všechny ty děti vyskočí na stůl a začnou zpívat Empire State of Mind¹⁹.“*

Nějaký čas mi trvalo, než jsem zjistil, jaký je pravý význam označení Gleeful. V tomto případě označuje nevyspělého či nedospělého jedince, který se chová podobně jako charakter v americkém seriálu Glee, založeném na teenagerovských vztazích pěveckého sboru (glee) na americké střední škole. Klíčový je zde však výraz nevyspělý či nedospělý. Tématu věku se věnuje i S. Sovicová. Ta ve svém výzkumu

¹⁸ Viz http://www.ielts.org/test_takers_information/test_takers_faqs/about_the_ielts_test.aspx.

¹⁹ Narážka na scénu ze seriálu Glee - s02e01.

označuje věkovou diferenciaci jako jeden z faktorů, který může vést ke špatné integraci. (Sovic 2009: s. 757). Věkové rozdíly jsou pro akademické prostředí typické a je možné zde nalézt nelimitované spektrum studentů ve věku od 18ti let. U mých respondentek se u „mladých, hloupých, nedospělých“ studentů a studentek vžil termín Gleeful. Tento termín vznikl původně pouze pro označení amerických studentů z USA, kteří pro mé respondentky tvoří na Regent's College speciální skupinu. Ovšem dále se rozšířil i na další, neamerické studenty.

Asian nerds, Cool Asians, KFC table etc.

Přestože se ve škole nacházejí stovky studentů, tak na základě výpovědí mé informátorky, respondentů a pozorování, se zde nachází mnoho specifických skupin studentů. Respondentka Aysha z Nigérie a Bella z Ghany mi podrobně některé skupiny ve škole popsaly:

Aysha: „*Nejvíc je to vidět v jídelně, na různých party, slavnostech, na chodbách...*“

Bella: „*... na facebooku (smích) ...*“

Aysha: „*Kdybys seděl v jídelně, tak je hned poznáš a dáš jim vlastní přezdívky. My jsme si je pojmenovali různě. Asia nerds, prostě ti, co maj brejle a studujou divný obory, Cool Asians, to jsou Asiati, co se dobře oblékají, KFC table, to jsou Američani ...*“

Bella: „*Vypadaj jako Britové, ale ráno klidně přijdou na snídani rozčuchaný a v županu!*“

Aysha: „*... hm ... pak Arabové, samozřejmě, tlustý, hubený, šeredný, ale hlavně tupý, všichni spolu pobromadě, Evropani, pak samozřejmě Indové a Latinos. Je jich spousta, ale tible jsou nejvtipnější.*“

Já: „*Pak tu jste také vy, správně? (smích)*“

Bella: „*Jistě. Afričanky. (smích) Hlavně s těma třema [informátorka, Prya z Indonésie, Damla z Turecka].*“

Jak jsem již uvedl, jedná se pouze o výpovědi mých respondentek, protože jsem neměl příliš příležitostí poznat zmiňované a další skupiny. Jedná se tak o emický pohled respondentek. Z jejich výpovědi se lze domnívat, že se jedná o skupiny, které jsou založeny v případě amerických studentů zejména na společné národnosti a národní identitě a u indických studentů a hispánských studentů na podobné kultuře. V případě „Asia nerds“, neboli ve volném překladu „asijských šprtů“, se však jedná spíše o společné zájmy, než primárně o skupinu založenou na společné kultuře. K tomuto tématu se vyjadřuje H. S. Andradeová, která tvrdí, že často nejjednodušší

integrace probíhá s těmi, co toho mají s daným jedincem nejvíce společného (Andrade 2006). Společné tak můžou být zmiňované důvody. Tedy, národnost, etnicita, kultura, zájmy apod.

Respondentky samy připouští, že patří do skupiny tzv. „Afričanek“ a přestože se tomuto označení nevyhýbají, tvrdí, že africký původ nebyl žádným způsobem tím hybným činitelem vzniku skupiny.

Snídaně u Tiffanyho

Stejně jako u jazyku, který je limitován zkouškami IELTS, je jedním z dalších kritérií školné²⁰, díky kterému musí rodiny studentů či oni samotní disponovat určitým finančním kapitálem. Ovšem je nutné připomenout, že stejně jako u jazyka mohou být, i co se týče finančního kapitálu, mezi studenty výrazné rozdíly.

Má informátorka se mi při jednom rozhovoru svěřila, že její rodiče přemýšleli, že by jí zakoupili automobil, například značky Audi: *„Řekla jsem ne, že to radši budu jezdit smradlavým metrem, ta představa že bych Audinou přijela na školní parkoviště ... a tam bych zaparkovala mezi ty Bentley, Lamborghini ... to by byla brožná ostuda!“*

Fleur z Kamerunu zase uvedla: *„V prvním roce jsem měla spoustu předmětů s jednou Francouzčkou. První den měla úžasný šátek od Channela, nic moc oblečení, ale ten šátek byl úžasněj ... jenže ta chudinka ten šátek nosí pořád. Pořád ten samý šátek (smích) ... ostuda.“*

Jeden z druhů stratifikace mezi studenty na Regent's College tak má sociální charakter. S trochou nadsázky lze jednotlivé „vrstvy“ studentů a jejich skupiny či okruhy přátel rozdělit podle obchodních značek přesně jak bylo ukázáno u aut. Ty nejdražší „značky“ ve školní jídelně dle respondentek nenajdete. Informátorka mě upozornila, že dotazy směřující k majetku a financím, nejsou korektní²¹. Rozhodl jsem se tedy k pasivnímu pozorování. Touto metodou jsem zjistil preferenci značek a stylu oblékání mých respondentek. Takovým příkladem jsou například kabelky značky Louis Vuitton, ke kterým mají mé respondentky až mateřský vztah. Podobnou roli zde hraje i nakousnuté jablko na výrobcích firmy Apple a s ním spojené macbooky, iphone, ipody, ipady apod.

V případě mých respondentek, představuje prostředí ve škole a s ním spojený i finanční kapitál, kterým musí studenti či jejich rodiny disponovat, určitá pravidla,

---

²⁰ Školné je pevně dané, nelze prominout či ponížít, na Regent's College neexistuje systém stipendií.

²¹ Slovo „korektní“ je ve slovníku mých respondentek vč. mé informátorky velmi oblíbené, multikulturní nabádá v určitých tématech týkajících se rasy, majetku, genderu apod. k opatrnosti.

kteřá jak je z výpovědi patrné, například určuje, co je či není vhodné, vkusné a nebo, co je naprosto samozřejmé, jako například vlastní iphone.

3.3 Sociální prostor a habitus v Regent's College

Poslední dva příklady mě přinutili přemýšlet o Regent's College skrze pojetí sociálního prostoru P. Bourdieho.

Ten uvádí, že sociální prostor: „... je konstruován tak, že činitelé, skupiny a instituce, které se v něm nacházejí, mají tím víc společných vlastností, čím jsou si prostorově blíže, a tím méně, čím jsou vzdálenější. ... lidé, kteří jsou si blízcí v sociálním prostoru, mají tendenci se v geografickém prostoru at' už úmyslně nebo pod tlakem sbližovat, a lidé od sebe v sociálním prostoru velmi vzdálení se mohou setkat a alespoň na krátkou dobu vstoupit příležitostně do interakce ve fyzickém prostoru.“ (Bourdieu 1995: s. 217-218).

Dle této teorie mají k sobě jedinci ve stejném sociálním prostoru blíže a snáze tak mezi nimi vzniká přátelství apod. Domnívám se tedy, že podobná „neuvědomělá“ blízkost pak například v Regent's College pomáhá při vytváření integračních skupin.

P. Bourdieu dále poznamenává, že „... každé třídě pozic [v sociálním prostoru] odpovídá určitá třída habitů (či zálib) jako produktů společenských podmínek spjatých s dotyčným postavením, a prostřednictvím těchto habitů a jejich generativních schopností pak určitý systematický celek statků a vlastností spjatých navzájem stylovou příbuzností. ... Habitus je generativní jednotící princip, který z charakteristických vztahových rysů vlastních určitému postavení, vytváří jednotný životní styl, tj. celek, v němž se sjednocuje volba osob, statků i praktických činností. ... ale jsou to také klasifikační schémata principy klasifikace, principy vidění a rozlišování, různého vkusu. Rozlišují mezi tím, co je dobré a co špatné, co je správné a co nesprávné, co je elegantní a co vulgární atd., ale i způsob rozlišování je různý. Jedno a totéž chování nebo dokonce i majetnictví jedné a téže věci se jednomu může zdát elegantní, druhému namyšlené či afektované, třetímu vulgární.“ (Bourdieu 1998: s. 14-16).

P. Bourdieu ve své knize Teorie jednání ukazuje příklad sociálního prostoru Francie určité doby, který lze svým způsobem aplikovat na různé společnosti v různém časovém období. Mé respondentky, které at' už vědomě či nevědomě, vyrůstaly v určitém sociálním prostoru své země, které se v určitých aspektech kulturního a ekonomického kapitálu velmi podobají, a s tím jsou spojené velmi podobné habitusy. Jak tvrdí S. Ramsayová: „Pro mezinárodní studenty představuje období přechodu na vysokou školu oddělení se od vzorů a norem souvisejících s předchozími zkušenostmi, přičemž nebyli seznámeni se vzorci a normami v rámci nového prostředí školy.“ (Ramsay 2007: s. 247-248). Lze tak říci, že

vstupem do nového prostředí vstoupili do naprosto rozdílného sociálního prostoru, kde společně zauímají podobné postavení.

V tomto případě pak vidím skutečně důležitou roli prvního roku na univerzitě. Z velké části všichni studenti na Regent's College zauímají velmi podobné postavení v sociálním prostoru. Ovšem faktory jako věk, úroveň jazyka, kulturní, etnická a národní blízkost či naopak rozdílnost, společné zájmy, finanční kapitál, způsob oblékání apod. svým způsobem určí, kam student patří a ke komu má blíže. Na scénu pak přichází vzájemné sympatie a síla přátelství, která může pomoci k vytvoření takové skupiny či komunity.

V případě mých respondentek je zároveň velmi důležité si uvědomit fakt z předešlé kapitoly, že přestože si to často neuvědomují, je i svým způsobem jejich život a tím i v jisté míře výběr přátel, ovlivňován jejich rodinami.

Respondentka Linda z Ghany při osobním rozhovoru na téma, jak vnímá své přítelkyně ve skupině, uvedla: „*Holky jsou jako moje sestry. Řekla bych, že mezi námi existuje sesterská telepatie, někdy prostě vím, co si ta druhá myslí. Mam tady svoje sesterstvo. (smích)*“

Tsion z Etiopie uvedla: „*Když jseš takhle daleko, je důležitý mít někoho, komu můžeš věřit a ke komu máš blízko. ... Lidi nás berou jako ty holky z Afriky, ale mě je jedno, že jsou sestřenky [Aysba a Fatima z Nigérie] Afričanky. Záleží na tom, že si rozumíme, podívej na Pryu, je úplně jako my. ... Podívej já nejsem rasistka, nezáleží mi na tom, jestli se bavím s někým bílým nebo žlutým nebo kýmkoliv jiným, je to jedno, záleží na tom, jaký je ten člověk uvnitř.*“

Na stejné téma mi Regina z Jihoafrické republiky odpověděla: „*Mám tady spoustu přátel. Ve škole, ve městě, z celého světa. Ale když mám problém, řeším to s holčkama. Nevím proč, ale máme k sobě blízko.*“

Další výpovědi byly velmi podobné. Skutečnost, že respondentky neumí racionálně vysvětlit důvod vzniku skupiny, mě vede k potvrzení mého předpokladu.

3.4 Shrnutí

Cílem této kapitoly bylo odpovědět na výzkumnou otázku: „*Existují prostředky, které zjednodušují integraci mezi studenty na univerzitě?*“. Velmi mi pomohla analýza podobných kvantitativních a kvalitativních výzkumů v podobných institucích jako je Regent's College.

Mezinárodní studenti se musí vypořádávat s obrovským tlakem a stresem z nového prostředí. Tomu se snaží určitým způsobem pomoci s větším či menším úspěchem všechny podobné instituce včetně Regent's College. Přesto, jak vyšlo

z ostatních výzkumů, tak i z výpovědí mých respondentek, ta nejlepší cesta k integraci vede skrze neformální prostředí, kde má student možnost navázat přátelství. Je nutné si uvědomit, že pro mezinárodní studenty, je z větší části akademické prostředí druhým domovem. Přátelství zde tedy hraje klíčovou roli.

To, co zjednodušuje integraci na Regent's College, je tedy přátelství s dalšími studenty, popřípadě, jako v případě mých respondentek, skupinou studentů. To může být podle mého názoru, založeno na blízkosti v sociálním prostoru a sdílení habitů tak, jak jsem ukázal na příkladu mých respondentek skrze tezi P. Bourdieho.

4 COSMOPOLITNÍ MLÁDEŽ

Účelem této kapitoly je odpověď na moji výzkumnou otázku „*Jak ovlivnil život respondentek v zahraničí interpretaci a pojetí jejich etnicity?*“. Nejprve se chci zaměřit na teoretické ukotvení etnicity a národní identity, abych se posléze mohl věnovat analýze dat z mého výzkumu.

4.1 Etnicita

Antropologický slovník definuje etnicitu pouze jako: „... *souborn znaků ... charakterizující etnikum a odlišující je od jiných etnik.*“ (Malina 2009: s. 1114). Přesto se jedná o nesmírně obtížně uchopitelný termín stejně jako nacionalismus.

F. Tesař uvádí ve své práci teorii sociální identity, podle které je pro jedince univerzální sklon vymezovat se jako příslušník určité skupiny, uvnitř kterých vládne solidarita. Zároveň dodává, že to neznamená, že by lidem byla vrozena potřeba konkrétní formy identity jako například etnické. Jedinec může být členem různých skupin a definovat se tak s více identitami. Tyto identity pak mají různou důležitost a navzájem se překrývají a koexistují. Podle něj pocit, že patříme do určité skupiny, vyjadřuje sociální identita, zatímco osobní identita odráží rozdíly uvnitř této skupiny. A etnicita spolu s nacionalismem je tak jednou z forem sociální identity (Tesař 2007: s. 51-54).

R. Jenkins ve své práci uvádí konsenzus týkající se etnicity z hlediska antropologie do čtyř bodů: etnicita je hlavně o kolektivní identifikaci založené na vnímaných kulturních rozdílech; týká se kultury, ale má kořeny a je produktem sociální interakce, zejména pak mezi-skupinové; není stálá ani statická, stejně jako nejsou statické a stálé kultura či situace, při nichž jsou sociální hranice vytvářeny; je jak kolektivní, tak individuální, navenek vyjádřena v institucích a vzorech sociálních interakcí a vnitřně v osobní sebeidentifikaci (Jenkins 2000: s.7).

Mnoho autorů pokládá etnicitu za jakýsi „primitivní“ způsob identifikace, který předchází národ, tím pádem národní identita a dále nacionalismus. Já ovšem takto etnicitu nechápu.

Jedním z nejvýraznějších konsenzů autorů věnujících se tématu nacionalismu je ten, že dosud neexistuje dostatečná definice a termín je těžké definovat či analyzovat (Hroch 2003). Asi nejvíce se identifikuji s definicí E. Gellnera: „*Nacionalismus je politický princip, podle kterého je podobnost v rámci určité kultury základním sociálním poutem. Ať už*

existuje mezi lidmi jakékoli pojetí autority, její legitimita závisí na faktu, že členové dotyčné skupiny patří ke stejné kultuře (nebo řečeno nacionalistickým jazykem, ke stejnému „národu“).“ (Gellner 2003: s. 17).

Role etnicity a nacionalismu je v dnešní době důležitým aspektem naší společnosti, dle mého názoru se tyto dva pojmy navzájem nevylučují, ale mohou se doplňovat. S odkazem na E. Hobsbawma, který poukazuje na fakt, že díky globalizaci, technickému pokroku z hlediska komunikace a dopravy a historickým událostem po roce 1989 dochází zejména v kosmopolitních městech bohatých zemí k přeměně nacionalismu, ve kterém už politika a národ nenesou určující roli národní identity (Hobsbawm 2009), se domnívám, že určující roli nese zejména kultura, což je dle práce R. Jenkinse právě etnicita.

4.1.1 No label

Před samotným terénním výzkumem jsem etnicitu považoval za choulostivé téma, na které se rozhodně nemohu ptát přímo. Dlouho jsem tak zvažoval, jakou techniku použiji a rozhodl jsem se vyčkávat na správný okamžik. Záhy jsem zjistil, že prezentace vlastní etnicity je pro mé respondenty stejně běžná a přirozená jako diskuse o oblíbené limonádě (z prazvláštních, mě nevysvětlitelných důvodů jde u všech respondentek o dietního Dr. Peppra). Domnívám se, že takový přístup k etnicitě je ovlivněn zejména heterogenním, multikulturním prostředím Londýna a zejména Regent's College, které samo o sobě nutí přemýšlet o své vlastní identitě. Tomuto tématu, tedy jaký status etnicity v Regent's College a jinde pro respondenty má, se budu věnovat následující podkapitole.

Taková otevřenost k vlastní etnicitě mi umožnila získat informace formou metody focus group. K tomu se skvěle hodila plánovaná společná večeře v místní čínské restauraci. Na večeři jsme byli s kolegou pozváni se slovy, že: „*nic lepšího jste určitě neochutnali*“. Popravdě naše dosavadní zkušenosti s asijskou kuchyní se zakládaly na instantních nudlích z rychlého občerstvení a s tím spojená nedůvěra, společně s kritikou našeho šatníku nevhodného do luxusní restaurace tvrdě narážely na fakt, že uplynulý týden se zakládal na těstovinách a polotovarech v sáčku.

Členitost čínské kuchyně bohatě poskytla čas na diskusi na téma etnicity. Jako první odpověděla respondentka z Pura Indonesie: „*Nemám etnicitu. Jsem no label. Mě prostě nikdo nemůže označit nálepkou.*“ K této výpovědi se hlásily i zbylé respondenty a z „no label“ se tak stala univerzální odpověď. Snažil jsem se tedy diskusi zaměřit především

na tento pojem. Při diskusi se ukázalo, že respondentky považují etnicitu za deklarování svého původu na základě pocitu sounáležitosti se zemí odkud pocházejí, a z toho důvodu se cítí, že etnicitu nemají. Tato definice se shoduje s již zmíněným shrnutím konsenzu z hlediska etnicity R. Jenkinse. Respondentka Linda z Ghany po chvíli dodala: „... *neboli tady chodit po ulici nějak onálepkovaná jenom kvůli tomu, že jsem se narodila tam, kde jsem se narodila. Nikdo tady moc neřeší tvoji barvu kůže, ale spíš to, jak o sobě mluví*“. Všechny ovšem odmítly, že by tedy „no label“ byla pouze ochrana například proti předsudkům apod.

Pýcha a předsudek

Domnívám se, že i můj vlastní postoj k etnicitě, který je relativně pevně zakotven v češství, mě nenechal jednoduše přijmout odpověď „no label“. Z toho důvodu jsem se při výzkumu více zaměřil na pozorování a jeho následnou analýzu.

Například několik dní po večeři v čínské restauraci jsme s několika respondentkami seděli v baru blízko Picadilly Circus. Při nezávazné diskusi na téma sport, jsme z nějakého důvodu označili badminton jako obyčejný, rekreační sport. Nečekaně se jedna z respondentek přestala kontrolovat, vstala od stolu a začala obhajovat badminton jako skvělý sport a hlavně zdůraznila, že se jedná o: „*národní sport naší země! [Indonésie]*“

Mé pozornosti také neutekla zeleno-bílá nigerijská vlajka na pozadí iphonu u respondentky Ayshi z Nigérie, podobně jako členství obou respondentek z Ghany ve facebookových skupinách s názvy jako „Proud to Be Ghanaian“²², „I'M BLESSED TO BE GHANAIAAN !!!“ nebo „IT FEELS SO GOOD BEING GHANAIAAN, EVERYBODY SHOULD TRY IT.“ příliš nekoresponduje s tvrzením, že mé respondentky nemají etnicitu a nemají národní identitu.

Královská svatba²³ prince Williama a jeho snoubenky Kate Middleton mi poskytla prostor pro to, abych si mohl povšimnout zvláštního vztahů respondentek z bývalých britských kolonií k této události. Při samotném pobytu jsem nemohl přehlédnout fakt, že některé z respondentek jsou královskou svatbou přímo fascinované o princí Williamovi mluví jako o někom velmi blízkém a o královně Alžbětě II. hovoří s úctou. Jednalo se především o respondentky z Nigérie a Kamerunu, tedy z bývalých britských kolonií, kde je doposud úřední jazyk angličtina.

---

²² Například viz <http://www.facebook.com/pages/Proud-to-Be-Ghanaian/343777322301587>.

²³ Viz <http://www.officialroyalwedding2011.org/>.

Naproti tomu ostatní respondentky zaujaly spíše lhostejný postoj či, jak podotkla respondentka Tsia z Etiopie: „... *je to jen okázalejší britské výstřelek nic víc, akorát se tady zase zastaví doprava, zavřou obchody a bary!*“

Spíše než jako důkaz pro pochyby k tvrzením respondentek, považuji tyto příklady za důvod k širšímu pohledu na status a funkci etnicity tak, jak ji respondentky vnímají u své rodiny, tak i přímo v Regent's College.

4.1.2 *Funkce a status etnicity*

K analýze funkce či statusu etnicity v rodině jako takové jsem se rozhodl použít individuálních rozhovorů s respondentkami osobním kontaktem nebo skrze internetový video-messenger Skype. Domnívám se, že tento přístup mi vzhledem k tématu poskytl větší prostor k získání co nejvíce relevantních informací.

Domov a rodina

Vzhledem k práci F. Tesaře (Tesař 2007), který se věnuje především etnickým konfliktům, mi nemohlo uniknout, že mé respondentky pocházejí z oblastí, kde hraje etnicita a nacionalismus obrovskou roli. V neposlední řadě jsem v dalším postupu výzkumu nemohl ignorovat předpokládanou sílu příbuzenství, která je pro africké oblasti příznačná. J. Skupnik říká, že: „*příbuzenské vztahy jsou ... univerzálně základními sociálními vztahy ovlivňujícími téměř každý aspekt lidského života.*“, dále o příbuzenství dodává, že jde o všeprostupující aspekt lidské existence (Skupnik 2010: s. 14-21).

Zajímala mě tedy interpretace toho, jak se rodiny respondentek staví k zmíněnému pocitu „no label“ z hlediska své rodiny a domova.

Se sestřenicemi Ayshou a Fatimou z Nigérie jsem měl možnost vést společný rozhovor, při kterém dominovala zejména respondentka Aysha. Při dotazu na jejich rodinu odpověděla: „... *naši rodinu vede náš společný strýc²⁴, je to hlava rodiny, o všechno se stará a chce vědět o všem. .... Pro něj znamená Nigérie všechno, hádám, že by tenhle rozhovor neskousl.*“ Na dotaz, jaký mají ke své zemi vztah, jak důležitá je pro ně národní identita, mi Fatima odpověděla: „*Jasně že milujeme tude zemi. Je to pro mě to, kde jsem vyrůstala, kde jsem se narodila, ale nikdy jsem necítila nějaký pevný pouto. Teď když jsme tady, tak nevím, proč o sobě mluvit jako o nigerijské holce.*“

---

²⁴ Moje informátorka uvedla, že se jedná o politicky významnou postavu Nigérie, jehož rétorika je založena hlavně na nacionalismu.

Respondentka Linda z Ghany reagovala na moji otázku ohledně rodiny jinak: „*Víš, když jsem doma, tak jsem brdá Ghaňanka, ale tady je úplně jiný život. ... Není to předstírání, je to spíš, jako když přepneš program, když letím domů, tak jsem úplně jiná osoba a když letím sem, tak zase definitivně jiná.*“ Zhruba stejně na tom byl rozhovor s respondentkou Bellou, taktéž z Ghany.

Společným rysem výpovědí respondentek byla zejména určitá ambivalence vůči své zemi. F. Tesař tvrdí, že: „...*jednotlivec může pocítovat více úrovní etnicity, které se navzájem nevylučují.*“ (Tesař 2007: s. 55). Všechny se silně distancovaly od pojmu „nacionalismus“, domnívám se, že je to způsobené zejména obecně pejorativní konotací tohoto termínu.

Regent's College

Nezainteresovaný pozorovatel by mohl zcela oprávněně označit „no labeling“ na Regent's College jako určitý druh „nákazy“, který prostoupil celým kampusem.

Jak podotkla má informátorka: „... *no, jediný, kdo tady o sobě nemluví jako no label, jsou Arabové²⁵. A to jsou blbci. ... Mluvit tady celkově o svojí etnicitě je prostě divný, nikoho to nezajímá a není to korektní. .... Rasismus tady taky není, tohle je prostě kosmopolitní škola, člověk by se zbláznil, když by musel přemejšlet, odkud kdo je, co je za kulturu a tak. To očekávají jenom Arabové a to jsou blbci. Prasáci a blbci.*“

Vzhledem k tomuto výroku, který svým způsobem charakterizoval moje pozorování a další dotazy k respondentkám na téma škola a etnicita jsem došel k názoru, že hnacím motorem k fungování určité soudržnosti studentů je kosmopolitismus. Dále se tedy budu věnovat právě tomuto tématu.

4.2 Kosmopolitismus

Kosmopolitismus patří mezi velmi těžko uchopitelná témata. Stejně jako například u etnicity, neexistuje jednoduchá definice kosmopolitismu. Jak uvádí G. Delanty, je často zaměňován s jinými pojmy jako například transnacionalismus či jako nová forma multikulturalismu nebo se vede diskuse a kritika k postavení kosmopolitismu vzhledem k univerzalizmu a kulturní odlišnosti (Delanty 2009: s. 132-199). Přikláním se k tvrzení A. Kwameho, který tvrdí, že: „*kosmopolitismus by neměl být chápán a prezentován v opozici vůči univerzalizmu, relativismu, nacionalismu a etnicitě, ale jako*

---

²⁵ „Arabové“ označuje informátorka pouze určitou skupinku studentů z Arabského poloostrova z velmi bohatých rodin, pro které je studium v zahraničí podle jejího názoru jakýsi přechodový rituál podobně jako *rumspringa* pro amíšské komunity v USA

sbrnutí nebo syntéza všech čtyř.“ A taková syntéza nám pomůže k lepšímu pochopení kosmopolitismu. (Beck 2008: s.67).

Pokud se někdo snaží o definici kosmopolitní společnosti, naráží na obrovskou vlnu kritiky z důvodu, že se příliš zaměřuje na univerzalismus, ignoruje důležitou roli jazyka a často považuje po vzoru I. Kanta kosmopolitismus za nevyhnutelnou budoucnost lidstva. Co se týče podobných domněnek, opírám se o práci C. Calhouna, kde označuje kosmopolitismus jako sen, který není tak silný, aby překonal silnou pozici nacionalismu (Calhoun 2007).

Teoreticky lze na kosmopolitismus nahlížet ze dvou perspektiv. Kosmopolitismus, který téma pojímá ze široka z hlediska politiky či demografie a často přehlíží samotné jednotlivce a kosmopolitismus, který je z mého pohledu pro můj výzkum důležitější a to je pohled zaostřený přímo na jedince či skupiny a jejich identitu (Fine 2010). Z toho důvodu je pro můj výzkum důležitá práce U. Hannerze. Stejně jako J. Binnie (Binnie 2006) se domnívá, že kosmopolitismus vzniká především v urbánní společnosti a oba se věnují otázce, kdo je to vlastně kosmopolita?

Kosmopolita

A. Kwame, u kterého je zajímavé, že ve své práci považuje sám sebe za kosmopolitu, tvrdí, co se kosmopolitismu týče, že ho nelze považovat jako nacionalismus za ideologii, ale spíše za jakýsi sentiment a to, zda jste či nejste kosmopolita, záleží hlavně na pocitu jedince, který se pak jako kosmopolita identifikuje (Kwame 1997: s. 619). S ním se shoduje U. Hannerz, který kosmopolitismus u jedinců považuje hlavně za stav mysli (Hannerz 1996: s. 103).

Pokud tedy pokládám kosmopolitismus za určitý stav mysli, jakým směrem se pak myšlení kosmopolity ubírá? Názor autorů, kteří se tomuto tématu věnují se shoduje a domnívám, se že nejlépe ho zformuloval R. Fine: „... *lidský druh může být pochopen jedině tehdy, je-li pojímán jako jedinečný subjekt, u něhož jsou uznávány a respektovány všechny formy rozdílnosti, které jsou však pojmově chápány jako interní ve vztahu k bytostné jednotě všech lidí.*“ (Fine 2010: s. 16).

Lze tedy nějakým způsobem přibližně charakterizovat kosmopolitu? J. Binnie zmiňuje, že aby si někdo mohl dovolit být kosmopolitou, vyžaduje to určité vzdělání, kulturní kapitál, schopnost pohybu mezi odlišnými kulturami a především peníze. Zároveň ale varuje, abychom k podobným závěrům přistupovali opatrně a vyvarovali se homogenizace kosmopolitů, poukazuje také na to, že určité prostředí či skupina

může sama takové kosmopolity produkovat a proto je žádoucí nahlížet na kosmopolity skrze jejich každodenní život (Binnie 2006: s. 8-9).

Společnost často považuje kosmopolitu za člověka, který často cestuje po celém světě a tam je jednoduše kosmopolitní a všude je jako doma. Jak bylo uvedeno již výše, takový přístup ke kosmopolitům a kosmopolitismu jako celku je kritizován za svoji krátkozrakost. Jak argumentuje J. Binnie, přestože mladí lidé inklinují být kosmopolity skrze cestování a dospělí spíše skrze životní filosofii, nelze považovat například všechny účastníky cestovního ruchu či migranty za kosmopolity (Binnie 2006: 1-34).

Definovat, kdo je kosmopolita je velmi obtížné. Nelze spolehlivě určit, kdo kosmopolita je, kdo už ne a to z několika důvodů. Neexistuje pevně daná charakteristika, která by takového člověka jednoznačně identifikovala jako 100% kosmopolitu a jak jsem se již odkazoval na teoretiky A. Kwana či U. Hannerze, je kosmopolitismus zejména stav mysli a záleží na jedinci, zda se tak cítí či ne. U. Hannerze tak komentuje tuto problematiku tím, že kosmopolitismus u jedinců je záležitostí úrovně „světoobčanství“²⁶ (Hannerze 1992: s. 253).

4.2.1 Od etnicity ke kosmopolitismu

Výzkum D. Yona, který se zabýval problémem identity na mezinárodní vysoké škole v Torontu, mě přivedl k tezi, že kosmopolitismus mohl nahradit etnicitu mých respondentek. Výzkum poukazuje zejména na specifikum dnešní generace, která se při interpretaci své etnicity či identity ke kultuře či společnosti vymyká dosavadním zažitým modelům. Příkladem je například srbská studentka, která vzhledem k historii Srbska přejala svoji etnicitu skrze hispánské přátele a hudbu a stala se z ní tzv. „latina“. Podobný příklad ukazuje na černošském studentovi, který skrze svůj životní styl interpretuje svoji identitu a z „černého“ se tak stal „bílý“ (Yon 2000).

Svůj výzkum jsem tedy zaměřil směrem ke kosmopolitismu. Vzhledem k prostředí, odkud respondentky pocházejí, vzhledem ke špatným konotacím etnicity na Regent College je zjevné, že společným prvkem respondentek je nepochybně právě kosmopolitismus.

---

²⁶ Poznámka: překlad kosmopolitismu jako „světoobčanství“ je problematický z toho důvodu, že cosmos vychází z řečtiny a znamená vesmír, nejedná se tedy o světoobčanství, nýbrž o „vesmírné občanství“, domnívám se že z podobného důvodu se například nepřekládá název Miss Universe.

Imagine

Stejně jako v případě etnicity, jsem se rozhodl, že výhodné bude využít metody focus group při diskusi na téma kosmopolitismus. Jak uvádí U. Hannerz, nespornou výhodou při orientaci v kosmopolitismu či při fázi, kdy se z jedince stává kosmopolita, mají především intelektuálové a vzdělaní lidé (Hannerz 1996: s. 107), tuto výhodu získala i diskuse v tom ohledu, že každý ze zúčastněných měl skrze své vzdělání určitou představu o tom, co kosmopolitismus znamená.

Během zhruba hodinové diskuse dokázala respondentka Regina z Jihoafrické republiky shrnout celou představu kosmopolitismu: „*Cosmo nejlépe charakterizuje ta písnička od Lennona Imagine. On tam zpívá o představě světa bez nacionalismu, kapitalismu a náboženství, o tom že nejsou hranice a všichni žijí v míru a sdílejí svět. Když člověk myslí takhle, tak je totálně kosmopolitní.*“²⁷

To, jakým způsobem respondentky chápou samy sebe jako kosmopolity, jsem zjišťoval posléze skrze individuální rozhovory pomocí aplikace Skype. Většina respondentek interpretovala svůj kosmopolitismus jako důsledek života v zahraničí. Respondentka Bella z Ghany například uvedla, že: „... nikdy jsem nepřemýšlela nad tím, odkud jsem nebo kam patřím. Domov a rodinu jsem měla v Accře a to mi nějakým způsobem stačilo vědět. ... tady v UK jsem se naučila brát se tak, že jsem doma všude.“ Jiným způsobem probíhalo přijetí kosmopolitismu u respondentky Tsion z Etiopie: „*Hledat kosmopolitismus u nás doma je blbost, Londýn je kosmopolitní město, takže jestli jsem někdy začala myslet tímle způsobem, začalo to až tam, v Londýně to má nějaký smysl.*“

U kosmopolitů či kosmopolitně smýšlejících lidí se automaticky očekává absence slov jako je „domov“, že jako správní „světoobčané“ přeci mají domov všude, kam přijedou. Tématu domova u kosmopolitů se věnuje U. Hannerz. Uvádí, že často se jedná o místo „před-kosmopolitního“ života, kde byl jedinec vychován, kde prožil dětství apod., dodává, že se jedná o jakousi nostalgii ze života svého dětství, které paralelně tvoří jeho domov s tím, kde právě žije (Hannerz 1992: s. 253-255).

Ovšem respondentka Fleur z Kamerunu uvedla, že se cítí jako kosmopolita již od dětství. Odkázala na svoji intelektuální rodinu, která zřejmě své děti vedla podobným směrem. Fleur uvedla: „*V Británii jsem nikdy nezažila kulturní šok, nebo jak tomu říkáte, rodiče mají spoustu přátel ze zahraničí a taky jsem doma chodila na britskou školu a vždycky jsem si psala s lidma z celého světa. Myslím, že mi hodně pomohla angličtina.*“

---

²⁷ Úryvky písně: "Imagine there's no countries ... nothing to kill or die for ... and no religion too ... Imagine no possessions ... Imagine all the people, sharing all the world..."

S odkazem na výpověď Fleur se domnívám, že velmi dobrá znalost angličtiny, která byla u mnohých respondentek takřka rodným jazykem, významně pomohla k přijetí kosmopolitismu a následnému fungování právě ve Velké Británii.

Pokud se znovu vrátím k výzkumu D. Yona, zaujala mě jedna věc a to skutečnost, že své respondenty nazývá „cosmopolitan youth“ neboli v překladu kosmopolitní mládež.

4.2.2 *Cosmopolitní mládež*

V průběhu výzkumu jsem si nemohl nevšimnout důležité role kosmopolitismu u respondentek, ale i u ostatních studentů z Regent's College nebo jiných mladých lidí se kterými jsem se v průběhu pobytu v Londýně setkal. S odkazem na D. Yona jsem se rozhodl označit tuto skupinu lidí jako kosmopolitní mládež. „C“ v tomto případě slouží k tomu, že toto není univerzální označení, ale jde pouze o skupinu mých respondentů a jejich blízkého okolí v Londýně, kdy zároveň všichni zkráceně nazývali kosmopolitismus pouze jako „cosmo“. Tímto slovem také snadno respondenty označily vše, co v jejich pojetí kosmopolitní bylo a co už ne, na Regent's College je to údajně často probírané téma.

Existují určité společné „znaky“, které by mohly kosmopolitní mládež nějakým způsobem charakterizovat? Domnívám se, že v kosmopolitním městě jako je Londýn, má jedinec větší šanci sebeidentifikovat se jako kosmopolita zejména, pokud disponuje dostatečným kulturním a finančním kapitálem.

Kulturní kapitál jako například vzdělání je dle mého názoru hlavním spouštěčem, kdy se jedinec identifikuje s kosmopolitismem a dostatečně ho chápe. Jak uvádí U. Hannerz, intelektuálové mají v tomto směru výhodu. Finanční kapitál samozřejmě není tolik důležitý, přesto jsem během výzkumu došel k názoru, že pokud bydlíte přímo v centru města, máte větší možnosti rozvíjet kosmopolitní styl života. Čím dále jedinec bydlí od centra, tím menší možnosti má. Bydlení v centru je však spojeno s mimořádně vysokými náklady.

Cosmopolitní mládež plní obě zmíněná kritéria. Společným rysem je fakt, že se jedná o mladé zahraniční studenty žijící v cizí kosmopolitní metropoli z finančně zajištěných rodin.

Přijetí či sebezapření?

Důležitou otázkou pro mě zůstalo to, zda je kosmopolitismus určitou formou etnicity, či zda se jedná pouze o jakýsi způsob sebezapření za účelem lepší integrace v londýnském životě.

Vzhledem k výzkumu si troufám tvrdit, že správná odpověď je ukryta v obou alternativách. Jak jsem již zmínil, etnicitu považuji za více úrovně, u níž se úrovně navzájem nevylučují. Jednou z nich je etnicita v Londýně, tedy tvrzení „no label“, které je široce sdíleno studenty Regent's College, další je „nostalgická“ etnicita spojená s domovem. Respondentky připouští, že život v Londýně z velké části znamenal směr ke kosmopolitismu. Kosmopolitismu interpretují jako určitý druh identity či životního stylu, podobně jako tvrzení „no label“, proto se domnívám, že lze určitým způsobem považovat kosmopolitismus za jednu z úrovní etnicity mých respondentek.

Také nelze přehlédnout skutečnost, že kosmopolitismus přispěl k lepší integraci ve škole a celkově v Londýně. Musím ovšem zavrhnout předpoklad, že lepší integraci předcházelo sebezapření své identity ve prospěch právě kosmopolitismu.

4.3 Shrnutí

Shrnutím této kapitoly chci zároveň odpovědět na svoji výzkumnou otázku: *„Jak ovlivnil život respondentek v zahraničí interpretaci a pojetí jejich etnicity?“*

Z výzkumu vyplývá, že interpretace etnicity mých respondentek se životem v Londýně výrazně změnil. Jedním z faktorů je bezesporu určitá snaha lepší integrace bez „nálepky“, kterou etnicita může být. To však neznamená, že by se tím zcela zbavily své dosavadní etnicity, které je často silně spjata s domovem. Vzhledem k teorii, je jakási víceúrovňová etnicita častá. Svoji interpretaci „no label“, životnímu stylu a přesvědčení, které prezentují především ve svém životě v Londýně, se zároveň respondentky hlásí ke kosmopolitismu, který je pro podobnou metropoli a také školní „kulturu“ typický.

Právě tyto znaky označuji pro zjednodušení jako „cosmopolitní mládež“. Tak chápu mladé kosmopolity s určitým kulturním a finančním kapitálem. Vycházím tak částečně od U. Hannerze, který označuje kosmopolitismu, neboli „světoobčanství“ jako úrovněnou záležitost identity kosmopolity.

ZÁVĚR

Jak již název práce naznačuje, ústředním tématem je integrace mých respondentek na elitní vysoké škole. Než jsem se dostal k tomuto tématu, musel jsem nejdříve pochopit, jaký status vzhledem k cizí zemi respondentky zauímají. Tím je statut migranta. Z toho důvodu jsem se snažil zodpovědět na otázku: „*Jak významná je role migrace ve změně osobního života dívek?*“

Role migrace je v životě respondentek zcela zásadní. Migrant je téměř zcela odtržen od svého nastavení z bývalého prostředí a je vystaven novému. Dle výpovědí jsem došel k závěru, že tou největší změnou je nově nabytá svoboda, kterou umožňuje vzdálenost od domova. Jedním z aspektů svobody je fakt, že nejsou pod dohledem své rodiny. Přesto je nutné si uvědomit, že migrace již neznamena, že se tím migrant vzdává kontaktu se svojí domovinou a rodinou. Naopak. Výzkum ukazuje, že transnacionalismus a současné technologie umožňují mým respondentkám prakticky každodenní kontakt se svojí rodinou. To mimo jiné znamená, že nelze ignorovat roli rodiny na formování nového života v zahraničí.

Společným znakem rodin respondentek je jejich postavení a podobný kulturní a ekonomický kapitál. S tím je spojena například tradice zahraničního vzdělání potomků a mimo jiné život v určitém izolovaném prostředí v dané zemi a společnosti. S touto izolací jsou pak spojeny omezené možnosti seznamování. Z tohoto důvodu jsem se ve výzkumu zaměřil také na zodpovězení otázky: „*Liší se způsob seznamování a průběh vztahů od toho v jejich domově?*“

Jak jsem již zmiňoval, s životem v zahraničí je u respondentek spjata celá řada změn, mezi které patří svoboda, jež umožňuje i činnosti, které by jejich rodina neschvalovala, popřípadě, které by nebyly v domovině možné. Vztahy patří mezi ty nejožehavější témata. Londýn i samotná Regent's College nabízí respondentkám oproti domovu prakticky neomezené příležitosti k seznámení. Z hlediska přátelství měly respondentky příležitost k seznámení z omezeného počtu osob. Podobná situace je i u milostných vztahů, kdy mají respondentky více možností ať už v případě vážných či dočasných vztahů. Novým prvkem je také londýnský koncept „randění“, který rodiny respondentek neschvalují. Způsob a průběh seznamování jsou tak velmi odlišné od těch v jejich původním domově.

Další část výzkumu se věnuje důležité části života respondentek v zahraničí, kterou tvoří studium. Studujícího migranta lze označit za mezinárodního studenta.

Terénní výzkum ukázal, že sociální sítě a sociální interakce jsou pro mezinárodní studenty životně důležité. V tom případě je důležitá integrace a to jak na rovině akademické, tak na rovině osobní. Pokud si však uvědomíme, že mezinárodní studenti jsou rozmanitá a různorodá skupina, z odlišného prostředí, různého věku, dovedností, dojdeme k závěru, že se jedná o jedince. V takovém případě je tedy jasné, že neexistuje pouze jedno řešení úspěšné integrace. Proto jsem se snažil odpovědět na výzkumnou otázku: „*Existují prostředky, které zjednodušují integraci mezi studenty na univerzitě?*“

Výzkum přinesl poznatek, že student je vystaven několika druhům integrace. Jedním takovým jsou oficiální integrační prostředky školy, jako například mentorství, formální akce apod. Účinnější se však ukázala neoficiální cesta a to skrze přátelství. V tomto případě je nutné si uvědomit, že život v zahraničí je pro mezinárodní studenty druhým domovem a přátelé tak představují „druhou rodinu“, stejně jak to potvrdily mé respondentky. V Regent's College je typickým příkladem integrace vznik skupin studentů. Jednu z nich tvoří i mé respondentky. Snažil jsem se tedy zjistit, pomocí pozorování a analýzy dat, společné znaky respondentek, které je odlišují od ostatních studentů. Patří mezi ně například různá úroveň anglického jazyka, věk, zájmy, národní identita, způsob oblékání apod. Došel jsem k závěru, že takový vznik skupiny může být založen na blízkosti v sociálním prostoru skrze tezi P. Bourdieho, kdy společné sdílené znaky ve skupině představují *habity*. Prostředkem, který výrazně zjednodušuje integraci, se stává přátelství, které je založeno na vzájemné blízkosti, kterou tvoří sdílené znaky (*habity*).

Při realizaci vlastního výzkumu mě zaujal postoj respondentek k etnicitě. Proto jsem se rozhodl zodpovědět na otázku: „*Jak ovlivnil život respondentek v zahraničí interpretaci a pojetí jejich etnicity?*“

Respondentky interpretují svoji etnicitu termínem „no label“ a inklinují ke kosmopolitismu. Podobný postoj je pro mezinárodní studenty s podobným kulturním a ekonomickým kapitálem typický. Spolu se všeobecnou popularitou politické korektnosti kosmopolitismu mezi studenty Regent's College a samotnou politikou školy je kosmopolitismus téměř nevyhnutelným důsledkem nového života v zahraničí. Mé závěry výzkumu zároveň ukazují, že kosmopolitismus nutně nevyklučuje dosavadní etnicitu, nacionalismus či národní identitu a naopak potvrzuje tezi, že je kosmopolitismus víceúrovňový postoj, který se stává součástí identity jedince.

BIBLIOGRAFIE

ADELMAN, David. Anthropology behind Facebook: Facebook Interview. *Helium.com* [online]. 2009[cit. 2012-02-26]. Dostupné z: <http://www.helium.com/items/1452870-facebook-interview-anthropology>

ANDRADE, Maureen S. INTERNATIONAL STUDENT PERSISTENCE: INTEGRATION OR CULTURAL INTEGRITY?. *Journal of College Student Retention: Research, Theory and Practice*. 2006-7-1, roč. 8, č. 1, s. 57-81. ISSN 1521-0251. DOI: 10.2190/F6VX-WWWH-JNF2-QRL4. Dostupné z: <http://baywood.metapress.com/openurl.asp?genre=article>

BARRON, Paul, Lesley Jane GOURLAY, Pat GANNON-LEARY. International students in the higher education classroom: initial findings from staff at two post-92 universities in the UK. *Journal of Further and Higher Education*. 2010, roč. 34, č. 4, s. 475-489. ISSN 0309-877X. DOI: 10.1080/0309877X.2010.512076. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/0309877X.2010.512076>

BECK, Ulrich. *Co je to globalizace?: omyly a odpovědi*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2007, s. 35-80. Sociologická řada, sv. č. 4. ISBN 9788073251239.

BECK, Ulrich. Realistic Cosmopolitanism: How Do Societies Handle Otherness?. HELD, David. *Cultural politics in a global age: uncertainty, solidarity and innovation*. Oxford: Oneworld, 2008, s. 60-67. ISBN 978-1-85168-550-9.

BELL, Sandra a Simon COLEMAN. *The anthropology of friendship*. Oxford, UK: Berg, 1999, s. 1-21. ISBN 1859733107.

BERNARD, H. *Research methods in anthropology: qualitative and quantitative approaches*. 4th ed. Lanham, MD: AltaMira Press, c2006, 803 s. ISBN 07-591-0869-2.

BINNIE, Jon. *Cosmopolitan urbanism*. New York, NY: Routledge, 2006, 208 s. 1. ISBN 04-153-4492-1.

BOURDIEU, Pierre. Sociální prostor a symbolická moc. *Antologie francouzských společenských věd: antropologie, sociologie, historie*. Praha: Cefres, 1995, s. 213-233. Cahiers du CEFRES, 8. ISBN 8090175929.

BOURDIEU, Pierre. *Teorie jednání*. Vyd. 1. Překlad Věra Dvořáková. Praha: Karolinum, 1998, 179 s. ISBN 80-718-4518-3.

BROOKS, Rachel. *Student mobilities, migration and the internationalization of higher education*. New York: Palgrave macmillan, c2011, 196 s. ISBN 02-305-7844-6.

CALHOUN, Craig J. *Nations matter: culture, history, and the cosmopolitan dream*. New York: Routledge, 2007, 238 s. ISBN 978-020-3960-899.

DE VITA, Glauco a Peter CASE. Rethinking the internationalisation agenda in UK higher education. *Journal of Further and Higher Education*. 2003, roč. 27, č. 4, s. 383-398.

ISSN 0309-877X. DOI: 10.1080/0309877032000128082. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/0309877032000128082>

DELANTY, Gerard. *The cosmopolitan imagination: the renewal of critical social theory*. New York: Cambridge University Press, 2009. 1. ISBN 978-0-521-69545-9.

EAMES, Edwin a Judith GOODE. *Anthropology of the city: an introduction to urban anthropology*. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall, c1977, s. 3-70. ISBN 0-13-038414-3.

EDGAR, Iain R. 'Imaginary fields' and the qualitative research domain. EDGAR, Iain R. *Guide to imagework: imagination-based research methods*. New York: Routledge, 2004, s. 12-41. ASA research methods in social anthropology (Routledge (Firm)). ISBN 0-415-23537-5.

ERIKSEN, Thomas Hylland. *Sociální a kulturní antropologie: příbuzenství, národnostní příslušnost, rituál*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008, 407 s. ISBN 978-807-3674-656.

FINE, Robert. *Kosmopolitismus*. 2010. Praha: Filosofia, 2010, 276 s. ISBN 9788070073469.

GELLNER, Ernest André. *Nacionalismus*. 1. vyd. Překlad Hana Novotná, Petr Skalník. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, c2003, 133 s. ISBN 80-732-5023-3.

GOLDBART, J., J. MARSHALL a I. R. EVANS. International students of speech and language therapy in the UK: Choices about where to study and whether to return. *Higher Education*. 2005, roč. 50, č. 1, s. 89-109. ISSN 0018-1560. DOI: 10.1007/s10734-004-6350-4. Dostupné z: <http://www.springerlink.com/index/10.1007/s10734-004-6350-4>

HANNERZ, Ulf. *Transnational connections: culture, people, places*. London and New York: Routledge, 1996, s. 102-111. ISBN 0-415-14309-8.

HANNERZ, Ulf. *Cultural complexity: studies in the social organization of meaning*. New York: Columbia University Press, c1992, s. 217-267. ISBN 0-231-07623-1.

HOBBSAWM, Eric John. *Globalizace, demokracie a terorismus*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2009, s. 70-78. XXI. století, sv. 5. ISBN 978-80-200-1725-3.

HROCH, Miroslav. *Pobledy na národ a nacionalismus: čítanka textů*. Vyd. 1. Editor Miroslav Hroch. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003, 451 s. Studijní texty (Sociologické nakladatelství), sv. 29. ISBN 80-864-2920-2.

JENKINS, Richard. *Social identity*. 2nd ed. New York: Routledge, 2004, 218 s. ISBN 04-153-4097-7.

JENKINS, Richard. The limits of identity: ethnicity, conflict, and politics. *Sheffield Online Papers in Social Research*. 2000(2), 1-25. Dostupné z: <http://www.shef.ac.uk/socstudies/shop/2jenkins.pdf>

KEITH, Michael. *After the cosmopolitan?: multicultural cities and the future of racism*. 1st ed. New York: Routledge, c2005, s. 1-60. ISBN 0-415-34169-8.

KHAWAJA, Nigar G a Helen M STALLMAN. Understanding the Coping Strategies of International Students: A Qualitative Approach. *Australian Journal of Guidance and Counselling*. 2011, roč. 21, č. 2, s. 203-224. ISSN 1037-2911. DOI: 10.1375/ajgc.21.2.203. Dostupné z: <http://www.atyponlink.com/AAP/doi/abs/10.1375/ajgc.21.2.203>

KOSER, Khalid. *International migration*. New York: Oxford University Press, 2007, 140 s. ISBN 9780199298013 (PBK.).

KWAME, Anthony Appiah. Cosmopolitan Patriots. *Critical Inquiry*. 1997, **23**(3), 617-639. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/1344038>

KWAME, Anthony Appiah a Ulrich BECK. Cosmopolitan Contamination: How Do Societies Handle Otherness?. HELD, David. *Cultural politics in a global age: uncertainty, solidarity and innovation*. Oxford: Oneworld, 2008, s. 234-241. ISBN 978-1-85168-5509.

LERNER, K. Lee, Brenda WILMOTH a Adrienne WILMOTH. *Immigration and multiculturalism: essential primary sources*. Detroit: Thomson Gale, c2006, s. 237-241. ISBN 1414403291.

MALINA, Jaroslav. *Antropologický slovník, aneb, Co by mohl o člověku vědět každý člověk: (s přiblížením k dějinám literatury a umění)*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, c2009, 303 s. ISBN 978-807-2045-600.

MANNAN, Abdul. Student attrition and academic and social integration: Application of Tinto's model at the University of Papua New Guinea. *Higher Education*. 2007, roč. 53, č. 2, s. 147-165. ISSN 0018-1560. DOI: 10.1007/s10734-005-2496-y. Dostupné z: <http://www.springerlink.com/index/10.1007/s10734-005-2496-y>

MCKENZIE, David J. A Profile of the World's Young Developing Country International Migrants. *Population and Development Review*. 2008, roč. 34, č. 1, s. 115-135. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/25434661>

OFFICE FOR NATIONAL STATISTICS. *Census 2001: general report for England and Wales*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2005, 88 s. ISBN 9781403987686 (PBK.).

PONZETTI, JR., James J. Loneliness among College Students. *Family Relations*. 1990, roč. 39, č. 3, s. 336-340. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/584881>

RAMSAY, Sheryl, Elizabeth JONES a Michelle BARKER. Relationship Between Adjustment and Support Types: Young and Mature-aged Local and International First Year University Students. *Higher Education*. 2007-6-4, roč. 54, č. 2, s. 247-265. ISSN 0018 1560. DOI: 10.1007/s10734 006 9001 0. Dostupné z: <http://www.springerlink.com/index/10.1007/s10734-006-9001-0>

REGENT'S COLLEGE. *2011-12 Prospectus: In association with Webster University*. 8. vyd. London, 2011, 70 s.

SARTORI, Giovanni. *Pluralismus, multikulturalismus a přistěbovalci : Esej o multietnické společnosti*. Vyd. 1. Praha : Dokořán, s. r. o., 2005. s. 39. ISBN 80-7363-022-2.

SILVERMAN, David. *Ako robiť kvalitatívny výskum: praktická príručka*. Překlad Martin Štulrajter. Bratislava: Ikar, 2005, 327 s. Pegas (Ikar), zv. 8. ISBN 80-551-0904-4.

SKUPNIK, Jaroslav. *Antropologie příbuzenství: příbuzenství, manželství a rodina v kulturněantropologické perspektivě*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2010. Studijní texty (Sociologické nakladatelství), sv. 47. ISBN 978-80-7419-019-3.

SOVIC, Silvia. Hi-bye friends and the herd instinct: international and home students in the creative arts. *Higher Education*. 2009, roč. 58, č. 6, s. 747-761. ISSN 0018-1560. DOI: 10.1007/s10734-009-9223-z.

SOUKUP, Václav. *Přehled antropologických teorií kultury*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2004, 229 s. Studium (Portál). ISBN 80-717-8929-1.

STEINER, Niklaus. *International migration and citizenship today*. New York: Routledge, 2009, 149 s. ISBN 0-415-77298-2.

SURKIS, Judith. Sex, Sovereignty, and Transnational Intimacies. *The American Historical Review*. 2010, roč. 115, č. 4, s. 1089-1096. ISSN 00028762. DOI: 10.1086/ahr.115.4.1089. Dostupné z: <http://omega.jstor.org/stable/info/10.1086/ahr.115.4.1089>

SZALÓ, Csaba. *Transnacionální migrace : Proměny identit, hranic a vědění o nich*. 1. vydání. Brno : CDK, 2007. 175 s. ISBN 978-80-7325-136-9.

TESAŘ, Filip. *Etnické konflikty*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007, 251 s. ISBN 978-807-3670 979.

WIRTH, Louis. Urbanism as a Way of Life. *American Journal of Sociology*. 1938, roč. 44, č. 1, s. 1-24. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/2768119>

YON, Daniel A. Urban Portraits of Identity: on the problem of knowing culture and identity in intercultural studies. *Journal of intercultural studies*. Centre for Migrant and Intercultural Studies, 2000, 21(2).